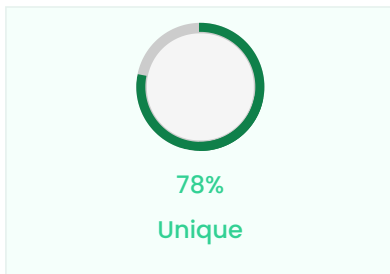
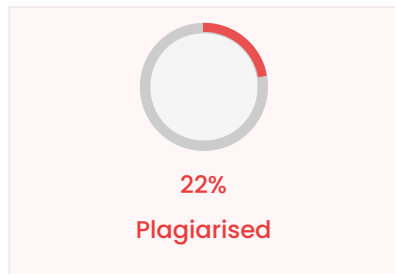

Plagiarism Scan Report

Words Statistics

Words	15972
Characters	134806

Exclude URL	None
-------------	------

Content Checked For Plagiarism

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ПрАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» Кафедра права та публічного управління ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА Зав. кафедрою _____ к.ю.н., доцент Гулевська А.Ю. МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД Виконав: магістрант гр. ПУА-211м _____ А.В. Чіголя Керівник: к.ю.н., доц. _____ О.В. Косяк Запоріжжя 2023 ПрАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» Кафедра права та публічного управління ЗАТВЕРДЖУЮ Зав. кафедрою _____ к.ю.н., доцент Гулевська А.Ю. «__» _____ 20 р. **З А В Д А Н Н Я** НА МАГІСТЕРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ Студенту гр. ПУА – 211 м, спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Чіголі Артуру Вікторовичу 1.Тема: Шляхи забезпечення економічної безпеки територіальних громад затверджена наказом по інституту «03»жовтня 2022 р. № 02-16 2. Термін здачі студентом закінченої роботи: «14»січня 2023 р. 3. Перелік питань, що підлягають розробці: 1. Визначити сутність організаційних змін 2. Дослідити сутність економічного розвитку територіальних громад 3. Узагальнити підходи до визначення економічної безпеки територіальних громад 4. Навести методичні підходи до управління економічною безпекою територіальних громад 5. Дослідити правові та організаційні основи забезпечення економічної безпеки територіальних громад 6. Проаналізувати рівень фінансової безпеки територіальних громад України 7. Визначити проблеми та напрямки вдосконалення системи управління економічною безпекою територіальних громад в Україні. Дата видачі завдання «__» _____ 2022 р. Керівник магістерської роботи _____ О.В. Косяк (підпис) (прізвище та ініціали) Завдання прийняв до виконання _____ А.В. Чіголя (підпис) (прізвище та ініціали) РЕФЕРАТ Магістерська дипломна робота: 78 с., 6 табл., 2 рисунків, 62 джерела літератури. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень і практичних аспектів щодо безпекових аспектів об'єднаних територіальних громад, їх функціонування та розвитку. Об'єктом дослідження є процеси забезпечення економічної безпеки територіальних громад в регіонах України. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади організації функціонування розвитку територіальних громад та визначення місця економічної безпеки територіальної громади в

системі забезпечення її розвитку. Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні існуючих теоретичних положень і розробці науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення безпеки та розвитку територій. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення дослідження доведені до рівня практичного використання. Вони служать вкладом в організаційне забезпечення функціонування та розвитку територіальних общин і місце економічної безпеки територіальної общини в системі забезпечення її розвитку. ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, РЕГІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ, РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗМІСТ ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ 6 ВСТУП 7 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УМОВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 10 1.1. Теоретичні основи забезпечення функціонування та розвитку територіальних громад 10 1.2. Безпека територіальних громад в Україні: сутнісно-фінансовий контекст 17 1.3. Методичні основи управління економічною безпекою територіальних громад 24 РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 35 2.1. Аналіз причин та факторів порушення фінансової складової економічної безпеки територіальної громади 35 2.2. Оцінка рівня фінансової складової економічної безпеки об'єднаних територіальних громад 45 2.3. Міжуніципальне співробітництво та створення об'єктів спільної власності територіальних громад 51 РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 59 3.1. Світовий досвід забезпечення функціонування територіальних громад в забезпеченні безпечного їх розвитку. 59 3.2. Напрями покращення державної політики зміцнення конкурентоспроможності та економічної безпеки територіальних громад 66 ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ 76 ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 79 ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ Слово / словосполучення Скорочення Умови використання А абсолютний, абсолютне абс. при цифрах В відносний, відносне відн. при цифрах виробництво вир-во при цифрах Г гривня, гривень грн. при цифрах К копійка коп. при цифрах М місто м. по тексту розділ розд. при цифрах та у примітках район р-н по тексту редакція, редактор ред. по тексту рис. рис. по тексту С сторінка стор. при цифрах и у примітках Т таблиця табл. по тексту тисяч гривень тис. грн. при цифрах и у примітках ВСТУП Актуальність теми дослідження. У відповідності до законодавства України місцеве самоврядування забезпечується територіальними громадами, більш того їх спільні інтереси можуть представляти сільські, селищні, міські, районні та обласні ради. Доцільно відзначити, що формування територіальних громад призупиняється відсутністю відповідного фінансового, кадрового та ресурсного забезпечення, що вельми необхідні для виконання їх завдань, поглибленням диспропорцій у соціально-економічному стані територіальних громад і регіонів. Наріжним каменем економічної безпеки є питання, що отримали визнання на державному рівні в Законі України «Про національну безпеку України», згідно з яким державна політика у сфері національної безпеки спрямовується на забезпечення: «...воєнної, зовнішньої політичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки та безпеки у кіберпросторі». Проблеми забезпечення економічної безпеки у свою чергу, зумовлюють актуальність створення інститутів та механізмів її забезпечення на різних рівнях. У Стратегії національної безпеки України чітко зазначено, що Україна має завершити процес децентралізації і сформувати спроможні об'єднані територіальні громади, що є одним з основних напрямів зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки. У даній кваліфікаційній роботі увагу буде зосереджено на питанні забезпечення економічної безпеки на рівні територіальних громад. Водночас немає реального досвіду, яким чином забезпечувати економічну безпеку громади, але досвід роботи у сфері економічної безпеки держави та регіонів можна та варто використати. Науковий базис питань

економічної безпеки досліджували І. Бабець, Н. Бак, Р. Білик, С. Бугіль, О. Дічек, В. Іванишин, В. Залізко, А. Мельник, А. Мокій, Д. Повзун, І. Тимечко та інші науковці. Основні напрацювання засад формування політики формування, розвитку та забезпечення безпеки територіальних громад закладені в працях Дж. Кендалла, Р. Масгрейва, М. Міллера, Н. Тріфта, Д. Фуллера та ін. Мета дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень і практичних аспектів щодо безпекових аспектів об'єднаних територіальних громад, їх функціонування та розвитку. Для досягнення мети у роботі були поставлені та вирішені такі завдання: дослідити теоретичні основи забезпечення функціонування та розвитку територіальних громад; визначити безпекові аспекти територіальних громад в Україні у їх сутнісно-фінансовому контексті; проаналізувати причин та фактори порушення фінансової безпеки територіальної громади; оцінити рівень фінансової безпеки об'єднаних територіальних громад; дослідити міжмуниципальне співробітництво та проблеми створення об'єктів спільної власності територіальних громад; визначити напрями покращення державної політики щодо зміцнення економічної безпеки об'єднаних територіальних громад. Об'єктом дослідження є процеси забезпечення економічної безпеки територіальних громад в регіонах України. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади організації функціонування розвитку територіальних громад та визначення місця економічної безпеки територіальної громади в системі забезпечення її розвитку. Методи дослідження. Теоретична та методологічна основа дослідження є фундаментальними положеннями економічної теорії, науковими роботами освітніх і зарубіжних вчених, які займаються питаннями організацій функціонування та розвитку територій. Для досягнення поставлених цілей і завдань у роботі використано широкий спектр загальних і спеціальних наукових методів, таких як: монографічне та теоретичне узагальнення; системного аналізу; індукції та дедукції. Інформаційною базою досліджень стали нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, міністерства інфраструктури України, міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерства економіки України, наукові публікації та матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет. Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні існуючих теоретичних положень і розробці науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення безпеки та розвитку територій. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення дослідження доведені до рівня практичного використання. Вони служать вкладом в організаційне забезпечення функціонування та розвитку територіальних об'єднань і місце економічної безпеки територіальної об'єднань в системі забезпечення її розвитку.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УМОВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Теоретичні основи забезпечення функціонування та розвитку територіальних громад

Парадигма українського місцевого самоврядування багато в чому схожа на моделі економічно розвинених країн, оскільки запозичала цю модель у них, але є низка відмінностей, характерних лише для вітчизняної практики місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 2. Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» «... місцеве самоврядування визначається як: «гарантована державою та реальна можливість територіальної громади, мешканців села чи добровольців об'єднуватись у сільську громаду мешканців кількох сіл, селищ, міст – самостійно або під відповідальність посадових осіб та органів місцевого самоврядування порушувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України» [40]. Відповідно до Закону, «місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст безпосередньо та за посередництвом рад та їх виконавчих органів муніципальних утворень різного рівня, а також районних та обласних рад, які є представниками спільних інтересів територіальних громад. До складу місцевого самоврядування в Україні входять : територіальна громада, сільські, селищні, міські ради, голови селищ, селищ, міст, виконавчі органи рад муніципальних утворень різного рівня; староста; районні та обласні ради, які представляють спільні

інтереси населення; територіальні громади сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення». Економічною основою місцевого самоврядування є міська власність. На території муніципальних утворень, як правило, розташовані дві групи суб'єктів господарювання: комунальні підприємства, установи та організації, а також підприємства, установи, організації, що не перебувають у комунальній власності (державні, приватні та ін.). Органи місцевого самоврядування можуть визначати цілі, умови та порядок діяльності комунальних підприємств, установ та організацій, регулювати ціни та тарифи на їх товари та послуги, призначати та звільняти з посади керівників. Відносини з іншою групою суб'єктів господарювання будуються на основі договорів. Органам місцевого самоврядування дозволено зовнішньоекономічну діяльність. Економічна політика органів місцевого самоврядування зводиться до розробки економічних технологій, які б сприяли виконанню місцевого бюджету, формували позабюджетні джерела фінансування і могли б використовуватися в управлінні комунальною власністю. З метою конкретної економічної політики органи місцевого самоврядування вживають відповідних заходів: визначають власний бюджет, умови використання місцевих земель, створюють комунальні підприємства, організації, банки, випускають цінні папери, регулюють розвиток підприємництва, ціни та тарифи, зайнятість населення, залучення інвестицій, прогнозування та планування розвитку власної території, управління матеріальними ресурсами, вирішення соціальних проблем населення. За визначенням відповідно до закону: «бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) — це план формування та реалізації фінансових коштів, необхідних для здійснення органами місцевого самоврядування своїх функцій та повноважень; регіональний бюджет — план формування та реалізація фінансових ресурсів, необхідних для задоволення колективних інтересів муніципальних утворень різного рівня, реалізації місцевих програм, здійснення бюджетного вирівнювання; регіональний бюджет є план формування та використання фінансових ресурсів, необхідних для спільних інтересів територіальних спільноти, реалізація місцевих програм, реалізація бюджетного вирівнювання» [40]. Економічна політика органів місцевого самоврядування, як правило, ґрунтується на результатах аналізу соціально-економічних тенденцій, цілей та пріоритетів розвитку території, шляхів їх досягнення, наявності та можливостей залучення ресурсів. В основі впровадження економічних технологій лежить чітке визначення цілей та завдань при формуванні та реалізації економічної політики. Структурна економічна політика включає згортання та перепрофілювання старих нерентабельних виробництв, підтримку підприємств, необхідні задоволення різних потреб населення. Про результати впровадження або реалізації цих економічних технологій можна судити за різними критеріями та показниками [1–3]: «загальноекономічні (обсяг продукції місцевої промисловості, малого бізнесу, обсяг капітальних вкладень у житлове будівництво, освіта та ін.), перевищення доходів над витратами), соціальні (рівень матеріального благополуччя населення, оцінка соціального та психологічного благополуччя, рівень розвитку соціальної сфери та ін.), а також екологічні, демографічні, стан соціальної захищеності тощо». Матеріально-грошовою основою місцевого самоврядування є майно (як рухоме, так і нерухоме), доходи місцевих бюджетів, інші фонди, земля, природні ресурси, комунальна власність територіальних громад сіл, селищ, міст, селищ міського типу, а також об'єкти їхньої спільної власності, перебувають у віданні районних та обласних рад. Бюджет територіального суспільства є найважливішим елементом місцевого самоврядування. Слід зазначити, що місцеві бюджети складаються з доходів та видатків. Дохід формується за рахунок власних та регульованих джерел. Основу власних доходів становлять місцеві податки та збори, відрахування від загальнодержавних та регіональних податків, які перераховуються до місцевих бюджетів у фіксованій пропорції на постійній основі. Основні витрати місцевого самоврядування пов'язані із витратами на освіту, охорону здоров'я, транспорт, житлово-комунальне господарство, соціальний захист населення. Останнім часом існує думка про недоцільність та неможливість адміністративного втручання у процеси об'єднання територіальних громад. Проте

вивчення світового досвіду та реалій ставить під сумнів можливість практичної реалізації цієї ідеї. Поруч із передачею фінансових ресурсів передбачається передача низки з країни на регіональний і місцевий рівні. Перелік заходів, пов'язаних із фінансуванням житлово-комунального господарства, екологічних проектів, окремих соціально-культурних установ, відповідає принципам субсидіарності та об'єктивно переноситься на рівень територіального суспільства з метою забезпечення його фінансових можливостей [9]. Благополучна територіальна громада – це громада, в якій місцевих джерел бюджету, інфраструктури та людських ресурсів достатньо для вирішення власних питань місцевого значення, передбачених законодавством, на користь громади. Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, яка є невід'ємною частиною законодавства України, місцеве самоврядування – це «право та здатність органів місцевого самоврядування регулювати та керувати значною часткою державних справ, що належать компетенції місцевого самоврядування – управління на користь місцевого населення» [2]. Відповідно, в Україні шлях територіальних громад до розширення свого соціально-економічного потенціалу лежить виключно через об'єднання та активізацію власного економічного потенціалу. Об'єднання є чистим інструментом співробітництва із суспільством, але їх можна як форму залучення колективних зусиль різних муніципальних утворень через формування економічно самостійного територіально-адміністративного освіти [5]. Ще однією важливою особливістю функціонування та розвитку національного інституту місцевого самоврядування є залучення членів спільноти до самих процесів функціонування та розвитку спільноти в цілому. Д. Кольцова визначає їх функції у межах місцевого самоврядування так: розвиток територіального співтовариства (формування внутрішньої структури співтовариства, економічний розвиток та будівництво); контроль за розвитком інфраструктури (дороги, транспорт, охорона природи, землекористування), соціальних послуг (соціальна сфера, школи, лікарні, культурно-побутові служби), комунального господарства (вода, теплоенергія, газ, вивіз сміття). інформування населення (підвищення обізнаності) [1]. Як один із найперспективніших інструментів участі суспільства у місцевому самоврядуванні вітчизняні експерти виділяють зворотний зв'язок у вигляді моніторингу та оцінки діяльності органів місцевого самоврядування. Досліджуючи функції територіальних груп, І.В. Видрін визначає їх так: «1) інтегративний, полягає у зміцненні міжособистісних зв'язків, об'єднанні зусиль людей на користь всіх і кожного; 2) громадський контроль за діяльністю та поведінкою співробітників не повинен повністю регулювати поведінку конкретної людини; 3) виробнича, призначена для задоволення повсякденних потреб членів територіального суспільства; 4) виховна, пов'язана з формуванням політичної свідомості та діяльністю членів колективу; 5) політична, покликана, з одного боку, представляти різні інтереси населення за місцем проживання, з другого боку, забезпечити реалізацію громадянами гарантованого Конституцією права участь у управлінні державою і суспільно. справами» [19].

Особливе місце серед перерахованих функцій займає виробнича, так як її реалізація безпосередньо сприяє реалізації органами місцевого самоврядування їх мети – забезпечення життєзабезпечення та задоволення потреб членів суспільства. Система життєзабезпечення суспільства є сукупність величезної кількості великих інфраструктурних об'єктів [3]: теплових, енергетичних, водопровідно-каналізаційних, освітніх, медичних та багатьох інших. Водночас виробництво комунальних послуг суттєво ускладнюється фактором сезонності, що потребує окремого обліку. Відповідно, управління територіальним виробництвом в Україні потребує принципово нових інструментів його забезпечення – насамперед організаційних. Водночас слід зазначити, що низка важливих принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, незважаючи на її ратифікацію Україною, не отримала належного відтворення у чинному законодавстві та громадській практиці. По-перше, на районному та обласному рівні Конституція України декларує функціонування окремих органів місцевого самоврядування – районних та обласних рад, але вони мають конкретну мету – представляти інтереси муніципальних

утворень на обласному рівні та значно обмежені повноваження, що поряд з відсутністю власних виконавчих органів свідчить про декоративності цих установ. По-друге, під час встановлення компетенції місцевого самоврядування принцип субсидіарності, передбачений ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування повністю не дотримується. У результаті значну частину повноважень місцевого самоврядування було переведено до категорії «делегованих», а характер розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами місцевої виконавчої влади призвів до перетину інтересів при закріпленні тих самих повноважень у різні державні органи. По-третє, ні в Конституції, ні в чинному законодавстві не визначено територіальних засад місцевого самоврядування, тобто територію, в межах якої територіальна громада здійснює місцеве самоврядування. Тому реалізація принципу незмінності територіальних кордонів органів місцевого самоврядування (стаття 5 Європейської хартії місцевого самоврядування) є досить проблематичною. По-четверте, сьогодні в Україні досить обмежені можливості територіальних громад самостійно визначати свої адміністративні структури (принцип закріплено у статті 6 Європейської хартії місцевого самоврядування), вони визначаються скоріше централізовано – у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні". Крім того, у містах Києві та Севастополі ще не створено власних виконавчих органів місцевого самоврядування, а їхні функції покладено на місцеві державні адміністрації. Це суттєво обмежує реалізацію принципу організаційної автономії. По-п'яте, поки що рано говорити про реалізацію в Україні принципу фінансової автономії місцевого самоврядування (принцип, закріплений у статті 9 Європейської хартії місцевого самоврядування). Зокрема вимоги ч. 2 ст. 9 Положення про необхідність забезпечення відповідності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування функціям місцевого самоврядування (за розрахунками фахівців місцевого самоврядування вони фінансуються на 20–30%) та необхідності входити до складу фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування за рахунок надходжень місцевих податків (частка останніх у доходах деяких місцевих) бюджетів настільки незначна, що не може суттєво вплинути на їхню стійкість), не спостерігаються [2]. Таким чином, сучасне місцеве самоврядування в Україні характеризується високим ступенем залежності від центральної влади – як нормативної, так і фінансової – і з погляду мети децентралізації влади це явище є проблемою, яка потребує вирішення. Реалізація політики самоврядування сприятиме подоланню протиріч між різними рівнями влади, гармонізації партнерських відносин між центром, регіонами та територіальними громадами, сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

1.2. Безпека територіальних громад в Україні: сутнісно-фінансовий контекст

1) Важливою складовою економічної безпеки територіальної громади є її фінансова складова. У професійній літературі найбільш поширене трактування фінансової безпеки з позицій статички, що враховує стан фінансової системи держави та регіону. Зокрема, О.С. Власюк вважає вдалим визначення фінансової безпеки держави як: «такий стан бюджетної, податкової та кредитно-грошової систем, що гарантує здатність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань Язан »[12]. Таке трактування стандартизоване Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки, затвердженими наказом Мінекономіки. Огляд зарубіжних публікацій з фінансової безпеки дозволяє зробити висновок, що фокус досліджень у цій галузі змістився на рівень домогосподарств, фізичних осіб, рідше суб'єктів господарювання. При цьому залишається актуальною задача забезпечення сталого балансу між величиною потреб суб'єкта та можливостями їх задоволення. Як правило, дослідники пострадянського простору набагато менше уваги приділяють фінансовій безпеці держави та регіонів. Багато в чому такий підхід визначається тим, що фінансова безпека суб'єктів макро- та мезорівня традиційно пов'язується з національною безпекою, з реалізацією національних економічних інтересів у контексті парадигми сталого розвитку,

необхідності добитися гармонійного функціонування національної економіки у суворих рамках ресурсозабезпеченості, виробничого потенціалу глобальної екосистеми [16]. З іншого боку, при розкритті змісту дефініції «фінансова безпека» можна виходити з розуміння поняття «безпека». У словнику сучасної української мови термін «безпека» означає стан, коли з якихось причин нічого не загрожує, тобто належить до стану захищеності конкретного суб'єкта. 2) Тому у разі фінансового забезпечення, на наш погляд, акцент слід робити насамперед на потреби та умови функціонування того чи іншого суб'єкта фінансових правовідносин. Тобто основу змісту економічної безпеки становить захист фінансових інтересів відповідного суб'єкта та належне (кількісне та якісне) задоволення його потреб у фінансових ресурсах. З цієї позиції доречним є використання терміну «економічна безпека території», що передбачає виділення як учасників системи фінансових відносин у рамках територіальної освіти домашніх господарств, суб'єктів господарювання та територіальних громад. Кожна зі згаданих сторін об'єктивно характеризується яскраво вираженими інтересами та потребами. Тому ми розглядаємо економічну безпеку території як комплексне поняття, яке складається з таких елементів: 3) 1) економічна безпека домашніх господарств (населення) – індивідуальна економічна безпека; 4) 2) фінансова підтримка суб'єктів господарювання – корпоративна фінансова підтримка; 5) 3) фінансове забезпечення територіальних громад – колективне фінансове забезпечення. 6) Тобто, на наш погляд, поняття фінансової безпеки територіальних громад більш вузьке, ніж фінансова безпека територій (або регіонів, згідно з традиційним формулюванням в українських професійних джерелах), проблема визначення складових економічної безпеки територіальних громад співтовариства не можна вважати повністю розв'язаними. На основі зазначених вище досліджень та специфіки життя територіального суспільства виділимо основні складові його економічної безпеки (рис. 1.1). 7) Фінансові інтереси та потреби спільно різняться, а в багатьох випадках навіть суперечать аналогічним рекомендаціям для домогосподарств та суб'єктів господарювання, що діють на відповідних територіях. 8) У цьому контексті можна навести яскраві приклади: 9) 1) девіантна поведінка платників податків зумовлює недостатню передбачуваність та стійкість надходжень до місцевих бюджетів доходів, основу яких становить вартість активів, що належать таким суб'єктам господарювання; 10) Рис.1.1. Основні складові економічної безпеки територіальної громади [1]. 2) протиріччя, з одного боку, між приватними інтересами у використанні природних ресурсів територій, а з іншого боку, колективною потребою у підтримці якості довкілля та фінансуванні природоохоронних програм. Прийнятний рівень фінансової забезпеченості територіальних громад досягається чіткою систематизацією їх фінансових інтересів та потреб, пошуком можливостей задоволення потреб у фінансових ресурсах, виявленням властивих цьому процесу загроз, вжиттям заходів щодо запобігання чи нейтралізації загроз. Основою місцевого самоврядування є усвідомлення територіальною громадою власних спільних інтересів, які можуть відрізнятися від інтересів інших територіальних громад та держави [18]. Як форма виявлення конкретних потреб фінансові інтереси місцевого співтовариства – учасника системи фінансових відносин – виражають корисність, реалізуючи яку, співтовариство забезпечує власну самостійність та саморозвиток. p align="justify"> Серед характеристик фінансових інтересів територіальних громад можна виділити наступні: – відображаючи соціально-економічні потреби, фінансові інтереси є стимулом розвитку територіальних громад і одночасно фактором забезпечення їх фінансової безпеки; – колективний характер фінансових інтересів територіальної громади вимагає досягнення консенсусу її учасників щодо визначення пріоритетів та дотримання останніх у разі виникнення загроз фінансовій безпеці громади; – фінансові інтереси спрямовані на забезпечення необхідного обсягу та якості його структури фінансовими (відповідно матеріальними, трудовими, інформаційними тощо) ресурсами, що забезпечують життєдіяльність територіальної громади; – за умов бюджетної децентралізації між територіальними громадами може посилитися конкуренція за обмежені фінансові

(насамперед бюджетні) ресурси. Міжтериторіальна конкуренція впливає на фінансову безпеку окремих спільнот та визначає комплекс заходів щодо захисту їх фінансових інтересів; – фінансові інтереси різних територіальних громад об'єктивно різняться за спрямованістю, структурою та строками реалізації. Ще більшою мірою такі відмінності існують між фінансовими інтересами місцевих громад та національними фінансовими пріоритетами. З останньої характеристики виникає закономірне питання щодо суб'єктів забезпечення належного рівня фінансової забезпеченості територіальних громад та ступеня участі органів державної влади у цьому процесі. Надання якісних та доступних державних послуг, створення інститутів безпосередньої демократії, серед іншого, визначають мету Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [19]. Її досягнення можливе за умови розширення меж фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в Україні, насамперед тих, що об'єдналися у ході реалізації політики децентралізації державного бюджету. Однак, на наш погляд, жодна незалежність, тим більше фінансова, неможлива без відповідальності за ухвалення та реалізацію рішень. Сучасне фінансово-економічне управління будь-яким суб'єктом господарювання супроводжується загрозами та ризиками його стійкості. Необхідність передбачати їх, прогнозувати ступінь впливу та планувати можливі заходи щодо запобігання або мінімізації втрат носить об'єктивний характер. Тому зі зростанням фінансової самостійності органи місцевого самоврядування змушені дбати про досягнення безпечного стану своєї фінансово-господарської діяльності, у тому числі керувати змінами механізму регулювання своїх фінансових відносин. З іншого боку, якщо політика бюджетної децентралізації здійснюється з ініціативи «згори» (попри добровільний характер об'єднання територіальних громад), частина відповідальності щодо фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування покладається на центральні органи. Держава. Керівні представники останніх мають чітко усвідомлювати реальні можливості органів місцевого самоврядування задля досягнення фінансово забезпеченого рівня власної економіки в умовах чинного законодавства. У результаті вони змушені або ініціювати відповідні зміни у законодавчій базі, або брати на себе повну відповідальність за фінансове забезпечення всіх місцевих громад. Адже, незважаючи на те, що національні фінансові інтереси є далеко не просто сукупністю фінансових інтересів територій у складі держави, відсутність надійного рівня функціонування фінансів окремої спільноти потенційно розбалансує та руйнує систему фінансового забезпечення. . Враховуючи різноманіття інтересів територіальних громад та водночас відмінні фінансові можливості для їх реалізації, центральні органи влади об'єктивно зобов'язані законодавством не допускати посилення фінансової забезпеченості окремих громад. Механізм міжтериторіального перерозподілу фінансових ресурсів, безумовно, відіграє ключову роль цьому процесі. Фінансова безпека громад впливає на фінансову безпеку територій та, відповідно, на фінансову безпеку країни. Однак не всі структурні компоненти останнього мають вертикальну будову. Ця теза заснована на оцінці здатності суб'єктів господарювання досягати безпечного стану своєї діяльності. Оскільки забезпечується цілеспрямованим впливом на окремі сфери та ланки економічних та інших відносин, тобто за допомогою механізму досягнення цілей політики. При цьому господарюючі суб'єкти мають лише ті інструменти та важелі, які регулюються законодавством. Зокрема, здатність «володіти ситуацією, впливати на ситуацію» (етимологічно укладена у значенні терміна «безпека») відсутня у місцевих спільнот, коли йдеться про принципи звичаїв, функціонування фінансової, грошової, кредитної системи. ринки Цей висновок впливає із статті 92 Конституції України, яка передбачає винятковий вплив на ці сфери державного права [20]. Тому не можна погодитись з тими вченими, які розглядають «...грошово-кредитне, банківське, фондове, митне та інфляційне, інфляційне забезпечення у структурі фінансового забезпечення регіону. Національно-політичні пріоритети об'єктивно обмежують сфери впливу окремих суб'єктів, у тому числі територіальних громад. Тому із потенційного переліку структурних складових фінансової безпеки

громад, на наш погляд, доцільно виділити бюджетну, податкову, боргову та інвестиційну безпеку». Їхнє формування залежить, зокрема, від рішень та дій територіальних громад та органів місцевого самоврядування. Слід зазначити, що засади роботи інвестиційного ринку в Україні також визначаються законодавством. Проте територіальні громади через органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями щодо управління комунальною власністю; затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку та контроль за їх виконанням; створення, реорганізація та ліквідація комунальних підприємств та організацій; і т.д. Тобто, не визначаючи засад роботи інвестиційного ринку, територіальні громади мають передбачену законодавством можливість бути активним учасником інвестиційного процесу, впливати на окремі види інвестиційних угод. Також закони України встановлюють порядок утворення та погашення державного внутрішнього та зовнішнього боргу. У механізмі фінансового забезпечення важливе місце приділяється виявленню та систематизації подій, явищ, процесів, які можуть призвести до погіршення реалізації фінансових інтересів, відповідно до задоволення потреб місцевих спільнот. Вони вважаються загрозою фінансовій безпеці та вимагають негайної розробки превентивних або нейтралізуючих заходів. Загрози втрати фінансової збалансованості територіальними громадами насамперед пов'язані із недосконалим рівнем розвитку інституційного середовища функціонування місцевого самоврядування в Україні. Серед його факторів – ризики, що створюються чинною правовою базою. Їх можна згрупувати в такий спосіб: 1. **Невизначеність економічних прав територіальних громад та невизначеність механізмів їх реалізації.** Ці права здебільшого мають декларативний характер, закріплені у законодавстві без чітких механізмів їх реалізації, деякі з них не інституціоналізовані. Тому територіальні громади не можуть повною мірою реалізувати свої економічні права, що є перешкодою для досягнення їхньої економічної спроможності [18]. 2. **Неузгодженість положень різних правових актів.** Зокрема, розподіл повноважень органів місцевого самоврядування, передбачений Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [23], досі не отримав належного відображення у бюджетному та податковому законодавстві. "...Тому завжди існують такі ризики: 1) неякісне виконання як власних, так і переданих повноважень на користь місцевих спільнот; 2) незапланований перерозподіл бюджетних коштів між напрямками їх використання у власних/передаточних цілях; 3) реальне недофінансування потреб розвитку територіальних громад 4) прихована нестача коштів 5) зростання кредиторської заборгованості місцевих бюджетів». 1.3. **Методичні основи управління економічною безпекою територіальних громад** Розвиток економіки під впливом ринкових механізмів, інтеграція України у світові економічні відносини визначило як найважливішу функцію держави забезпечення економічної безпеки. Це викликано тим, що ринкові відносини не здатні виконувати цю функцію, а економічні інтереси суб'єктів господарювання можуть суперечити національним інтересам, оскільки, в першу чергу, переслідують у своїй діяльності максимізацію доходів, максимальну експлуатацію природних, виробничих і трудових ресурсів. Наразі державні органи влади забезпечують лише захист від найважливіших і масштабних загроз. При цьому населення країни у своєму повсякденному житті зазнає впливу значно більшого крута загроз, багато з яких мають територіальний характер. Заходи щодо виявлення та локалізації подібних проблем найефективніше може здійснюватися органами влади на місцях, як найбільш наближених до даної території та її населення. При цьому функції попередження і ліквідації наслідків локальних загроз, що виникли, найбільш ефективно можуть виконуватися органами місцевої влади. Узагальнення теоретичних та методологічних основ економічної безпеки дозволяє запропонувати таке поняття, як «регіональна система забезпечення економічної безпеки», що є комплексом умов і факторів, інститутів і механізмів, спрямованих на захист економічних інтересів регіону, поліпшення сфери життєдіяльності населення. Об'єктами економічної безпеки регіону є територія громади, населення і все, що відноситься до економіки, розташоване на даній території, включаючи виробничі фонди, інфраструктуру, природні та

інші ресурси. Отже, формування системи економічної безпеки регіону має здійснюватися в рамках забезпечення економічної безпеки країни, як пріоритетний напрям якої в сучасних умовах у України визначено необхідність розробки сучасних механізмів та інструментів, пріоритетно пов'язаних з виробленням економічної політики, спрямованої на підвищення якості життя населення. Відповідно, економічна безпека на регіональному рівні забезпечується шляхом виявлення та запобігання діям внутрішніх загроз у різних сферах життєдіяльності регіону. До основних критеріїв, що характеризують інтереси регіону у сфері забезпечення безпеки та прийнятної для більшості населення рівня якості життя, включаються такі: - зростання реальних грошових доходів населення; - збільшення природного приросту населення; - поліпшення житлово-інфраструктурних умов. Відповідно до визначених на основі положень Концепції національної безпеки та Державної стратегії економічної безпеки України пріоритетних напрямів з урахуванням регіональних інтересів необхідно виробити заходи державної політики, спрямовані на забезпечення економічної безпеки регіону з урахуванням виявлених внутрішніх загроз. До системи економічної безпеки, адаптованої до регіональної специфіки проблеми, пропонується включити такі блоки: - організаційна структура, як система органів законодавчої, виконавчої та судової влади, громадських та інших організацій та об'єднань; - **нормативно-правова база, що регламентує відносини у сфері економічної безпеки регіону;** - пріоритетні напрями забезпечення економічної безпеки регіону з урахуванням загальних напрямів довгострокового соціально-економічного розвитку та національної безпеки України у сфері економіки: - Внутрішні загрози у сфері економіки, що впливають на рівень життя населення: - система моніторингу стану економіки з метою виявлення та прогнозування загроз економічній безпеці; - інструментарій оцінки рівня безпеки регіону, через показники економічної безпеки, їх граничні значення: - сукупність організаційних, правових та економічних заходів щодо запобігання загрозам, забезпеченню економічної безпеки. Ключовим фактором, що визначає методику побудови ефективної системи забезпечення економічної безпеки регіону, що представляє наукову новизну цього дослідження, є її інтеграція в систему управління розвитком соціально-економічної системи регіону, що вимагає: - формування на постійній основі стійких зв'язків із усіма структурними підрозділами законодавчої, виконавчих органів влади суб'єкта федерації, професійними об'єднаннями та організаціями, які здійснюють контроль-наглядні функції; - залучення експертів для вирішення конкретних завдань оцінки, діагностики та прогнозування соціальних та економічних процесів та явищ; - створення прямих і зворотних інформаційних потоків з федеральними органами виконавчої влади, особливо фіскальними та правоохоронними; - розвитку форм взаємодії із соціальними групами та суб'єктам економіки. Законодавчі регіональні органи влади, будучи суб'єктом забезпечення економічної безпеки, формують інституційне середовище" через розробку нормативно-правових актів, регіональних програм та стандартів, набору інших інструментів та методів забезпечення економічної безпеки регіону. Це вимагає розвитку нормативного правового простору суб'єкта федерації, обов'язковою характеристикою якого, як нам бачиться, має бути узгодженість та несуперечність положень прийнятих документів у частині пріоритетності збереження пили покращення рівня економічної безпеки регіону. Для мінімізації можливості виникнення негативних впливів від введення чи не введення в дію норм та положень у структурі суб'єктів управління повноправна роль відводиться дорадчим та консультативним органам, а також професійним об'єднанням та організаціям. Мета управління економічною безпекою полягає у протидії загрозам економічній безпеці для недопущення їх трансформації та заподіяння шкоди соціально-економічній системі регіону. Досягнення зазначеної мети може бути забезпечене через розроблену стратегію соціально-економічного розвитку регіону з урахуванням загальної Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку України, а також перспективних напрямів Державної стратегії економічної безпеки України у сучасних умовах. Це можна досягти через проведення

цілеспрямованої регіональної політики. Детальні регіональні програми забезпечення економічної безпеки повинні мати чітку соціальну спрямованість. Якість життя населення у цьому аспекті є основним критерієм безпеки соціально- економічного розвитку регіону. Таким чином, відповідно до обраної моделі розвитку регіону, політика в галузі підвищення рівня життя населення має бути спрямована на приріст населення, зростання реальних доходів населення, поліпшення житлових умов. Вихідним пунктом розробки політики та програм забезпечення економічної безпеки регіону є система моніторингу та аналізу даних. Вона охоплює різні сфери життя регіону та спрямована на виявлення загроз економічній безпеці. Регіональна влада повинна постійно використовувати різні інструменти, що дозволяють проводити аналіз, пов'язаний з визначенням реальних, а також потенційних загроз. При цьому центральне місце в системі моніторингу має приділятися внутрішнім загрозам з урахуванням певної спрямованості регіональної політики на вирішення завдань соціальної захищеності та підвищення рівня життя населення регіону. Критеріями оцінки такого стану виступає задоволення потреб населення. Потреби населення різняться залежно від доходів, власності до соціальних груп, від національно- етнічної власності та інших чинників. Тому на рівні регіонів необхідно закріпити перелік – стандарт, що складається з елементів, що формує певний мінімум потреб населення, проблема задоволення яких перебуватиме у віданні органів державного управління суб'єкти федерації. У контексті економічної безпеки під еталонними потребами населення розуміємо встановлений нормативними правовими актами України стандартизований перелік послуг, продукції та робіт, що забезпечує мінімум основних біологічних та соціальних потреб, а також цивільних прав, матеріальних та духовних благ, гарантованих державою. Кожна конкретна територія має свою специфіку в аспекті економічної безпеки та її забезпечення, тому є необхідність у виробленні системи показників та параметрів, що враховує такі особливості. Слід зазначити, що показники, які існують на даний момент, орієнтуються на федеральні органи управління. При цьому з урахуванням специфічних особливостей регіональних проблем важливо чітко відпрацювати проблематику за показниками регіональної безпеки, цілі застосування яких можна сформулювати наступним чином: – оцінити кризові ситуації та загрози їх виникнення у соціально-економічній сфері регіону; – оцінити вплив кризових ситуацій регіону на національну та економічну безпеку територіальної громади, регіону та країни в цілому; – розробити та обґрунтувати програмно-цільові заходи щодо забезпечення економічної безпеки регіону; – створити ефективну систему управління економічною безпекою територіальної громади. До основних вимог до системи соціально- економічних показників регіону слід зарахувати такі: – взаємозв'язок загальної методики аналізу системи соціально- економічних показників регіону з показниками, що використовуються на федеральному та галузевому рівнях; – сумісність показників регіональної безпеки з системою обліку, аналізу, статистики та прогнозування, що діє в країні; – відповідність системи соціально-економічних основним загрозам економічній безпеці регіону; – оптимальність переліку соціальних та економічних показників, для аналізу та відображення реальної ситуації в регіоні; – простота та наочність результатів аналізу за ознакою несуперечності існуючому положенню; – відповідність соціально- економічних показників одному тимчасовому періоду; описуючи аспекти соціально-економічної ситуації; – наявність можливості з використанням даних показників здійснення регулярного моніторингу та прогнозування факторів, що впливають на рівень загроз безпеці регіону. З метою проведення аналізу економічної безпеки регіону на основі індикаторів безпеки виділяються такі групи об'єктів: – показники доходів населення (порівнюється з прожитковим мінімумом середня заробітна плата і мінімальна, а також пенсії; різні рівні доходу у різних верств населення; динаміка зайнятості населення та ін). – демографічні показники (народжуваність і смертність, тривалість життя, захворюваність та ін.); – показники стану житлово-комунального господарства (кількість інфраструктурних об'єктів на 10 000 осіб; моральний і фізичний знос фондів, технічна аварійність та

ін.). За цією кількістю показників проводиться аналіз стану регіонів, на основі якого проводиться розробка сценаріїв виходу з кризи в залежності від обраного підходу з оцінкою внутрішніх загроз. Ця методика є універсальною і в принципі може бути підібраний такий набір показників, який би повністю відповідав концепціям конкретних галузей регіону. Поряд з питанням вибору оптимального переліку показників оцінки економічної безпеки актуальність набуває питання визначення величини питомої ваги кожного зі складових елементів безпеки при їх комплексній оцінці. Якщо показники, що розглядаються, залежать один від одного в лінійній або нелінійній залежності, це може означати, що інформаційна система містить дані, що спотворюють результати аналізу і, як наслідок, результати прогнозування, що вимагає множинного аналізу всієї сукупності заданих параметрів. Використання сучасних інформаційних технологій дає можливість моделювати системи управління не лише з огляду на вхідні дані, а й враховувати структуру зв'язків, даних у окремо взятому економічному процесі. Мають можливість моделювати на основі різних варіантів, враховуючи при цьому нелінійний характер зв'язку, а також можливість помилкових вхідних даних, а також здатність швидко реагувати і уточнювати готові моделі процесу управління при внесенні доповнень у вихідні дані. Ключовим питанням, від вирішення якого залежить ефективність розробки заходів щодо запобігання загроз та оцінки збитків від їх впливу, є визначення порогових значень, які знижують рівень економічної безпеки, як реакція у відповідь на ті чи інші фактори ризику. Важливою умовою є відповідність складових частин зазначених порогових значень для економічної безпеки регіонів відповідного переліку, стосовно економіки та національних інтересів України в цілому. При цьому склад цих порогових значень не повинен повністю збігатися із загальним переліком, оскільки економіка кожного окремого регіону має свої специфічні особливості, які мають бути відображені як у переліку, так і в числових характеристиках порогових значень економічної безпеки. Основою системи порогових значень економічної безпеки регіону є принципові положення, що містяться у Державній стратегії економічної безпеки, які розробляються та затверджуються регіонами за погодженням з Міністерством економіки України. При цьому при знаходженні всього комплексу показників у допустимих межах та дотримання умови досягнення одних показників не на шкоду іншим забезпечується найвищий ступінь економічної безпеки. Важливо підкреслити, що найбільш демонстративним та зручним у застосуванні вважається функціональний аналіз рівня економічної безпеки, який спрямований на виявлення недоліків та потенціалу використання ряду заходів, що забезпечує кожен функціональну складову економічної безпеки території в цілому, а також використання можливості здійснювати коригування функціональної системи забезпечення його економічної безпеки. Загальний порядок здійснення аналізу стану економічної безпеки регіону в найбільш оптимальному вигляді можна подати так: – визначити склад, структуру негативних впливів щодо кожної складової, з погляду виконання функцій, економічної безпеки території та розділити їх об'єктивні та суб'єктивні елементи; – оцінити ймовірність та час настання окремих негативних впливів, а також передбачуваний розмір шкоди; – сформулювати перелік заходів, спрямованих на проведення оцінки рівня економічної безпеки та усунення впливу негативних впливів; – оцінити ефективність вжитих заходів в аспекті нейтралізації негативних впливів щодо кожної складової, з погляду виконуваних функцій, економічної безпеки; – визначити причини недостатньої ефективності заходів, вжитих для усунення наявних негативних та запобігання можливим впливам, визначити відповідальних осіб за неефективну реалізацію вжитих заходів; – виробити рекомендації щодо запобігання та попередження негативних впливів; – оцінити вартість кожного з запропонованих заходів щодо усунення негативних впливів та визначити відповідальних виконавців; – визначити матеріальні, фінансові та інші види джерел, необхідних для усунення шкоди; – розробити та прийняти нормативно-правові документи, регулюючі дії з ліквідації та усунення наслідків збитків. Окремо взятий показник, який характеризує загрози економічній безпеці пов'язаний з тим, що він оцінює

ситуацію в будь-якій сфері, що дозволяє зробити висновок про доцільність використання системи показників, що дозволяє реально оцінити рівень загрози та отримати її об'єктивну оцінку. При цьому об'єктивність такого роду оцінки може бути досягнута шляхом зіставлення показників безпеки ряду сусідніх регіонів. Важливо не просто оцінити макроекономічні показники, на які важко вплинути в оперативному порядку, а й застосовувати показники, на які можуть впливати органи влади, як у стратегічному, так і в оперативному порядку, використовуючи різні способи впливу. Якщо величина економічних показників безпеки на окремій території є критичною, це не завжди свідчить про ситуацію кризи в соціально-економічній сфері або її окремих галузях. Пріоритетно це говорить про необхідність реалізації органами управління комплексу заходів з оперативного втручання з метою зміни та усунення небезпечних тенденцій, а також зниження рівня загроз. Своєчасне прийняття управлінських рішень про мінімізацію тих чи інших загроз на федеральному державному рівні ґрунтується на створенні переліку показників, обов'язкових для надання у формі звітів регіональними органами влади. Таким чином, забезпечення економічної безпеки дозволяє визначати пріоритети управління регіоном. У цьому контексті заходи щодо збільшення валового регіонального продукту, що вживаються, повинні розглядатися як інструмент підвищення рівня життя населення. Це також означає, що для розвитку економіки країни необхідно співвідносити цільові перспективи до показників забезпечення економічної безпеки регіону. У результаті система економічної безпеки має бути вбудована в систему управління розвитком усієї соціально-економічної системи регіону. Висновки до розділу 1 Підсумовуючи викладене, приходимо до наступних висновків та узагальнень: 1. Економічна безпека територіальної громади – це захист її економічних інтересів, що досягається шляхом стабільного та повного фінансового забезпечення потреб її функціонування та розвитку. Економічна безпека громад є складовою економічної безпеки території (регіону) у синергічній єдності з економічною безпекою домогосподарств та суб'єктів господарювання, розташованих на відповідній території. 2. Суб'єктами дотримання економічної безпеки територіальних громад є органи місцевого самоврядування та органи державної влади. Проте фінансові інтереси громад мають особливі риси, які відрізняють їх від національних. Тому в контексті реалізації політики бюджетної децентралізації важливим є розмежування сфер відповідальності за формування фінансової безпеки територіальних громад між місцевим та загальнодержавним рівнями управління. Зокрема, центральні органи влади об'єктивно змушені у процесі вдосконалення механізму міжтериторіального перерозподілу фінансових ресурсів унеможливити зміцнення економічної безпеки одних громад шляхом її послаблення для інших, а також економічної безпеки одних громад, держава в цілому. 3. Важливою складовою економічної безпеки територіального суспільства є фінансова складова. Серед структурних складових фінансової безпеки територіальних громад виділяють бюджетну, податкову, боргову та інвестиційну безпеку. Їх стан формується в результаті діяльності, в тому числі і органів місцевого самоврядування. РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 2.1. Аналіз причин та факторів порушення фінансової складової економічної безпеки територіальної громади В умовах трансформаційних перетворень економіки зростає вплив фінансового забезпечення місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток та добробут територіальних громад. Роль фінансового забезпечення місцевого самоврядування як динамічного процесу фінансування соціально-економічних цілей у суспільному розвитку реалізується за умови залучення інноваційних технологій та ефективного використання ресурсно-фінансового потенціалу територій [21]. Фінансова незалежність місцевого самоврядування одна із основних перешкод місцевого розвитку. Відповідальність за надання основних соціальних та адміністративних послуг безпосередньо покладається чи делегується органам місцевого самоврядування. Сьогодні всі ці функції можуть виконувати лише ті громади міст державного та обласного значення, які згідно з Бюджетним кодексом

мають безпосередні стосунки з державним бюджетом та мають реальні права на бюджетну автономію. Інші самоврядні адміністративно-територіальні одиниці базового рівня (села, селища, містечка) та власних фінансових ресурсів, а також переданих ним центральною владою через область та район недостатні для забезпечення державних послуг належної якості та обсягу [1]. Левова частка бюджетів місцевого самоврядування (близько 90%) спрямовується на забезпечення функціонування соціальної сфери, куди входять освіта, охорона здоров'я, культура тощо – делегований державою обов'язок. Кошти місцевих бюджетів, що виділяються на реалізацію цих завдань, покривають лише більшу частину заробітної плати працівників бюджетних установ (0-80%). Витрати на утримання інфраструктури, придбання обладнання, медикаментів, підручників, продуктів харчування для школярів тощо є хронічним дефіцитом. Можливості формування бюджетів розвитку співтовариств істотно обмежені: у країні середнє значення частки бюджетів місцевого самоврядування, яку відповідні органи спроможні спрямувати на забезпечення реалізації довгострокових проектів, вкрай мало (останніми роками близько 10-11%). Таким чином, виникає гостра необхідність підвищення обґрунтованості розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами місцевого самоврядування, що сприятиме формуванню бюджетів органів місцевого самоврядування як інструментів соціально-економічного розвитку [4]. Відсутність бюджетної автономії місцевих органів влади означає, що вони сильно залежать від центрального уряду у виконанні своїх поточних функцій та забезпеченні довгострокового розвитку. З іншого боку, місцеві державні адміністрації де-факто не забезпечують здійснення централізованого адміністративного контролю за виконанням Конституції України, законів та національних програм на місцях, наприклад, дотриманням прав людини, збереженням територіальної цілісності та національної безпеки держави. Вплив членів муніципальних утворень на процеси місцевого розвитку незначний: населення бере участь у плануванні та прийнятті рішень безсистемно та формально. З одного боку, особливості бюджетного процесу – планування та виконання бюджету "згори донизу" – об'єктивно виключають облік інтересів населення у діяльності органів місцевого самоврядування. Особливо це стосується розвитку інфраструктури. Крім того, нормативно визначених та складних механізмів такої ролі не існує [1]. Забезпечення стійкості формування місцевого самоврядування у стратегічному аспекті потребує врахування змін у економічній системі держави. У той самий час досвід функціонування територіальних громад за умов перехідної економіки показав досить високий рівень ефективності існуючої форми організації. Проте, організація функціонування місцевого самоврядування в Україні характеризується низкою недоліків, серед яких особливу роль відіграє невідповідність теоретико-методологічного апарату новим прогресивним підходам, що визначає суттєві джерела вдосконалення ефективності системи. Місцеве самоврядування в Україні за роки незалежності пройшло складний шлях становлення та довело свою важливість, необхідність та здатність вирішувати проблеми та забезпечувати існування територіальних громад. Більшість громадян нашої країни так чи інакше інтегровані в структуру системи місцевого самоврядування (як члени територіальних громад) і щодня знайомляться з результатами своєї діяльності, а тому, спираючись здебільшого на цей досвід, формують ставлення до органів влади – як місцевих, так і державних.], але у своїй діяльності органи місцевого самоврядування стикаються із проблемами недостатнього фінансування своєї діяльності [9]. Сучасний стан місцевого самоврядування характеризується відсутністю відповідних матеріальних, фінансових, кадрових та інших ресурсів, необхідні виконання завдань і повноважень місцевого самоврядування, кризою житлово-комунального господарства, соціальної захищеності населення. інфраструктурна система, поглиблення нерівності у соціально-економічному стані територіальних громад та регіонів ...Однак найскладнішою проблемою розвитку місцевого самоврядування є проблема місцевих фінансів. Наявність у територіальній громаді фінансових ресурсів, достатніх на вирішення питань місцевого

значення, визначає реальність місцевого самоврядування у конкретній країні. Сьогодні у зв'язку з постійним прагненням до самостійності місцевих бюджетів, які у майбутньому мають забезпечити подальший розвиток та зміцнення місцевого самоврядування, дедалі актуальнішою стає проблема забезпечення фінансової самостійності та узгодженості органів місцевого самоврядування. Рівень соціально-економічного благополуччя населення безпосередньо залежить від зростання могутності місцевої влади лише на рівні здатності забезпечити адекватне фінансування установ освіти, культури, охорони здоров'я, вирішення проблем та захисту інтересів громадян. Діяльність інституту місцевого самоврядування є нормою демократичного розвитку, що передбачає широку самостійність населення у вирішенні завдань розвитку самоврядування. Усе це є важливим умовою децентралізації бюджетних коштів як із форм функціонування міжбюджетних відносин [8]. Територіальні спільноти функціонують як суб'єкти єдиної економічної системи. Отже, щодо їхньої безпеки виникає інший тип загроз. Вони включають: 1. Високий рівень залежності поточного фінансового благополуччя та перспектив розвитку територіальних громад від політичних рішень центральної влади щодо структурних реформ, зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення. Люди. 2. Зростання соціальної напруги серед мешканців територій через політичну нестабільність у країні. 3. Депопуляція місцевого населення, зокрема з допомогою впливу робочої сили в зарубіжних країнах. 4. Погіршення інвестиційного клімату в силу об'єктивних (війна на сході України, анексія Криму) та суб'єктивних (нерелігійність суддів та правозахисників, корупція та ін.) факторів. 5. Погіршення стану навколишнього середовища та наростання загрози надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Ці фактори загрожують фінансовій безпеці місцевих громад. Адже результатом їх дій є звуження та скорочення джерел доходів бюджетів місцевого самоврядування, погіршення структури доходів у зв'язку із зростанням залежності від фінансової допомоги. Джерела загроз фінансовій безпеці територіальних громад багато в чому мають зовнішній характер, оскільки визначаються економічною політикою центральних органів влади. Внаслідок особливостей функціонування окремих спільнот виникають внутрішні загрози їх фінансовій безпеці. Серед них доцільно виділити такі: 1. Неєфективна структура територіальної економіки. Крім того, про це свідчать різні темпи зміни валового регіонального продукту (ВРП) в Україні (табл. 1) та його розміру для однієї людини. Так, ВРП на душу населення у Києві у 2016 році був у 3,4 рази вищим, ніж у середньому по Україні. Без урахування міста Києва, що має статус столиці країни та, відповідно, додаткові можливості для формування ВРП, розрив за показником ВРП на душу населення у 2019 р. між найбільшими (Полтавська область) та Найменший (Чернівецька область) з розвинених регіонів був майже у 3, 5 разів. 2. Незадовільний стан комунальної інфраструктури. Є підстави констатувати, що практично в кожному регіоні України всі компоненти інфраструктури знаходяться в незадовільному стані. Особливо це зауваження стосується транспортної складової [10]. 3. Відсутність протягом значного періоду часу багатьох територіальних громад (насамперед сільських) різного походження, а також негативні зміни у складі та структурі витрат. 4. Низький рівень поінформованості населення, фінансової грамотності та громадської активності більшості жителів населених пунктів (особливо у сільській місцевості), що послаблює основи прозорості та підзвітності у використанні фінансових ресурсів територіальних громад органами місцевого самоврядування. 5. Відсутність стратегічного бачення діяльності багатьох органів місцевого самоврядування. У свою чергу, їхні лідери реалізують кількісну поведінку — вони отримують більше доходу. При цьому недостатньо враховується якість структури доходів та не забезпечується високий рівень віддачі, тобто ефективне використання. Ми пов'язуємо ефективний напрямок фінансових ресурсів громад із задоволенням не лише поточних, а й стратегічно важливих потреб розвитку територіальних громад. Ця загроза має свої джерела: «...- з одного боку, донедавна тотальна фінансова бідність громад (за аналогією з фізіологічними потребами людини, сьогодні органи місцевого самоврядування змушені в найкоротші терміни

фінансувати та максимально базові потреби власних співтовариств); - з іншого боку, - певний дисбаланс у цільових установках таких визначень, як національна, економічна та фінансова безпека, що існують в Україні. Якщо національна безпека спрямована на досягнення сталого розвитку суспільства, то економічна безпека пов'язана зі стабільним і збалансованим зростанням, а фінансова безпека пов'язана зі стабільним соціально-економічним розвитком країни. Між економічним розвитком та економічним зростанням існує принципова різниця. матеріальних, людських та фінансових ресурсів, залучених до економіки, та кількісне зростання обсягу наданої продукції та послуг. якісне поліпшення матеріальних та фінансових потоків» [8, с. 1].

Рік	Найбільший темп	Найменший темп	Регіон	показник	Регіон	показник
2016	109,5	93,4	Київська область	109,5	Тернопільська область	93,4
2017	108,5	95,1	Дніпропетровська область	108,5	Хмельницька область	95,1
2018	98	96,6	Херсонська область	98	Сумська область	96,6
2019	109,0	95,2	Кіровоградська область	109,0	Кіровоградська область	95,2

Не викликає сумніву необхідність протидії загрозам фінансовій безпеці територіальних громад. Успіх заходів, що вживаються, залежить як від повноти та своєчасності їх реалізації, так і від чіткого усвідомлення таких загроз суб'єктами фінансового забезпечення. Зазначимо, що перелік загроз економічній та фінансовій безпеці держави міститься у Стратегії національної безпеки України [26]. Щодо фінансового забезпечення територіальних громад такі нормативні акти не ухвалювалися, у тому числі з урахуванням видового розмаїття загроз для певної спільноти. У цьому контексті на позитивну оцінку заслуговує практика затвердження стратегій розвитку території, при розробці яких використовується достатній науково-методичний інструментарій, зокрема SWOT-аналіз. Вивчення сильних і слабких сторін розвитку суб'єктів господарювання, які він передбачив, також дозволяє виявити загрозу фінансовій безпеці територіальних громад. Слід зазначити, що обґрунтована розробка та затвердження стратегій розвитку спільнот є завданням найближчого майбутнього для органів місцевого самоврядування, особливо тих, які створені у процесі добровільного об'єднання та прагнуть бути активними, а не пасивними суб'єктами у процесі забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки. територія Пріоритетними напрямками формування місцевих бюджетів як ефективного інструменту соціально-економічного розвитку суспільства мають бути: розширення та зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування за рахунок удосконалення податкового законодавства, визначення нових інструментів залучення коштів та реалізації інноваційних інвестиційних програм до міст, застосовуючи новітні підходи до формування видатків місцевих бюджетів та підвищуючи ефективність процесу децентралізації фінансових ресурсів, що акумулюються у бюджеті, контролюючи обсяг та якість виконання місцевого бюджету на всіх його етапах [69]. Для створення місцевих бюджетів як основи фінансової самостійності місцевого самоврядування необхідно реалізувати низку заходів: по-перше, необхідно чітко розмежувати повноваження між центральними та регіональними органами влади та органами місцевого самоврядування та поступово децентралізувати державні фінансові інструменти; по-друге, доходи від обов'язкових платежів мають розподілятися між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування залежно від їх функцій, що має бути відображено у законодавстві про місцеве самоврядування [3]. Для забезпечення ефективності та дієвості інституту місцевого самоврядування як складової частини територіальної організації влади в Україні виникла потреба в реалізації низки заходів у галузі ідеології, юрисдикції та технології самоврядування. Держава. терміново. Сучасна система законодавства, що регулює питання місцевого самоврядування, потребує вдосконалення на основі зміцнення організаційно-правової, фінансової та матеріальної самостійності місцевого самоврядування [86]. Ефективність використання таких інструментів має відповідати якісним та кількісним характеристикам економічного потенціалу. Скорочення тривалості етапу економічного розвитку призводить до нестачі у світі невідновлюваного економічного ресурсу -

часу. У цьому випадку набирає чинності закон дефіциту: поки готівка не є обмеженням функціонування економічних процесів, вона розглядається як необмежений ресурс, а прискорення економічних процесів та розвиток Системи економічних відносин призводить до зростання ролі часу як одного з найважливіших факторів конкуренції. Підвищення ефективності використання робочого часу є актуальним для будь-якого виробництва, незалежно від суспільно-організаційно-правової форми підприємства. Жорстка конкуренція, постійна обмеженість ресурсів роблять чинник часу головним чинником успіху підприємства. Традиційні методи обліку та контролю використання робочого часу показують недостатню ефективність, і причина цього може полягати в тому, що вони ґрунтуються на методології оперативного виробництва, а використанню часу на міжопераційному та міжсистемному рівнях приділяється недостатньо уваги. увага. Відсутність всебічного контролю та належного попиту, різноманіття форм та каналів обліку та звітності створюють умови для неефективного використання та навіть втрати робочого часу. Інтенсифікація використання виробничих потужностей та досягнення високої ефективності системи може бути забезпечено за рахунок збільшення частки корисного часу в загальному бюджеті робочого часу, оскільки ідея завантаження всіх видів ресурсів у часі природна і дозволяє у першому наближенні кількісно оцінити ефективність їх використання. На сучасному етапі особливу роль грає скорочення частини інвестиційного циклу і особливо періодів створення пасивної частини основних фондів, що потребує перебудови економічної логіки інвестиційних процесів та створення інвестиційного механізму, в основі якого лежатиме логіка збільшення оборотності коштів. Обов'язковою умовою використання резервів часу є те, що сам твір може бути виконаний різними виконавцями по-різному і, насамперед, у різний час. У реальних виробничих умовах це може бути небажано або взагалі неприпустимо, тому що необхідно бути впевненим у тому, що виробниче завдання буде виконано вчасно, але з погляду теорії такий підхід дозволяє виділити величезні резерви виробництва потенціалу. . Переосмислення сучасного досвіду організації функціонування та розвитку територіальних громад в Україні свідчить про необхідність нових рішень у галузі інтеграції концептуальних засад регулювання фінансово-виробничих процесів для забезпечення своєчасного функціонування громади. У більшості сучасних теорій увага була зосереджена на досягненні певного результату керованого процесу і набагато менше приділялося проблемам гармонізації всього комплексу компонентів ресурсів. Проблеми побудови гармонізації у поступовій динаміці використання всього комплексу ресурсних компонентів у системі місцевого самоврядування загалом залишаються невирішеними. У країнах ЄС паралельно існує кілька концепцій, з яких можна чітко виділити три для розвитку місцевого самоврядування: – Концепція, що ототожнює розвиток самоврядування із загальною модернізацією економічної системи країни. територія; – Концепція, що пов'язує розвиток місцевого самоврядування виключно зі скороченням відмінностей між найбільш відсталими районами та іншими територіями, тобто економічне вирівнювання сприймається як стратегічна мета; – Концепція, що визначає розвиток місцевого самоврядування як розвиток території як єдиного комплексу за рахунок використання всіх ресурсів, що знаходяться на цій території (людських, фізичних, природних, ландшафтних та ін.), та інтеграції між усіма складовими. та на місцевому рівні. Це поняття використовує можливості території у найширшому значенні (територіальна модель). Висновком узагальнення світового досвіду розвитку місцевого самоврядування є висновок про те, що досвід будь-якої країни не може бути повною мірою використаний в Україні, оскільки наша держава унікальна у своїй економічній та соціальній сферах, менталітеті та культурно-історичній. коріння. Фінансова незалежність місцевого самоврядування одна із основних перешкод місцевого розвитку. Відповідальність за надання основних соціальних та адміністративних послуг безпосередньо покладається чи делегується органам місцевого самоврядування. Сьогодні всі ці функції можуть виконувати лише ті громади державного та регіонального значення, які згідно з Бюджетним кодексом мають відносини з державним бюджетом та

мають реальні права на бюджетну самостійність. Інші самоврядні адміністративно-територіальні одиниці базового рівня (села, селища, малі міста) дуже обмежені як у власних фінансових ресурсах, так і в тих, що передаються ним центральним урядом через регіональний рівень. Лівова частка бюджетів місцевого самоврядування (близько 90%) спрямовується на забезпечення зобов'язань у соціальній сфері: освіту, охорону здоров'я, культуру, делегованих державою органам місцевого самоврядування.

2.2. Оцінка рівня фінансової складової економічної безпеки об'єднаних територіальних громад

Фінансова безпека територіальних громад є складною структурою різних елементів, що є окремими сферами безпеки в різних сферах фінансової діяльності. Відповідно, характеризуючи цю структуру, можна визначити найбільш характерні елементи, пов'язані з фінансовою забезпеченістю об'єднаних територіальних громад, а саме:

1. Безпека банку. Під ним розуміється система банківського та фінансового обслуговування населення, що проживає на території товариства. При цьому враховується не лише доступність банківських послуг для населення, а й надійність банківських установ, які діють на території громади. При цьому в умовах становлення цифрової економіки та широкого використання інтернет-банкінгу питання банківської безпеки відходять на другий план, оскільки ринок у цьому аспекті залишається розділеним між великими банками, які є надійнішими, ніж маленькі. регіональні банківські установи
2. Безпеченість небанківськими фінансовими послугами залежить від рівня розвитку та доступності таких послуг для резидентів територіального суспільства. З огляду на специфіку даного бізнесу ризику такого характеру притаманні лише громадам у великих містах. Але, знову ж таки, з огляду на широке використання онлайн-доступу до фінансових послуг через Інтернет, забезпечення такої безпеки має досягатися за рахунок загального підвищення рівня фінансової грамотності населення територіальних громад.
3. Безпечення боргу – відноситься до ризиків погашення кредитів територіальною громадою у разі залучення кредитних коштів на банківському ринку або шляхом випуску боргових зобов'язань у вигляді цінних паперів. Рівень боргової забезпеченості визначається ставленням загальної суми залучених позабіржовим банком коштів до суми доходів бюджету в плановому періоді, які можуть бути спрямовані на погашення прийнятих зобов'язань. Значною мірою рівень боргової забезпеченості залежить від якості фінансового планування територіального суспільства та контролю за використанням його бюджетних коштів.
4. Валютне забезпечення – може виникнути при залученні позабіржових коштів іноземних інвесторів для реалізації проектів розвитку територіальних товариств або залучення валютних кредитів на фінансовому ринку. Цей тип безпеки не дуже притаманний українським ОТГ. Однак найменшою мірою від таких ризиків захищені спільноти, оскільки вони не мають інструментів для регулювання цих фінансових процесів.
5. Бюджетна забезпеченість – визначається загальним рівнем фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади, яка включає обсяг надходжень до бюджету громади та диференціацію їх джерел, а також значною мірою залежить від обсягу витрат, необхідних для фінансового забезпечення безпеки. діяльність спільноти, включаючи всі проекти сталого розвитку, що реалізуються на її території, а також соціальну інфраструктуру. Фіскальна безпека багато в чому залежить від якості контролю за виконанням бюджетів територіальних громад та базується на традиційних підходах до підтримки фінансової дисципліни, розроблених для регіональних бюджетів.
6. Фінансова безпека – забезпечення доступу жителів територіальних громад та суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність на її території, до дешевих кредитних ресурсів для забезпечення власного добробуту або розширення бізнесу. У цьому вся аспекті територіальні суспільства можуть грати роль посередника між банківськими установами і позабіржовими організаціями задоволення зазначених потреб.
7. Податкова безпека – переважно забезпечення фінансової дисципліни платників податків, здійснюють діяльність біля територіального суспільства. При цьому ОТГ має забезпечити якісну взаємодію із суб'єктами господарювання для сприяння їх

ефективної діяльності, що спричинить наявність достатніх фінансових ресурсів для виконання податкових зобов'язань перед бюджетом територіальної громади. Як показує практика, рівень податкової безпеки є низьким для населених пунктів, що залежать від одного або кількох дорожніх підприємств. Крім того, управління податковою безпекою у великих населених пунктах набагато складніше, ніж у невеликих сільських самоврядних муніципалітетах. Таким чином можна стверджувати, що на основі оцінки основних структурних елементів фінансової безпеки об'єднаних територіальних громад стає можливим визначити основну характеристику фінансової безпеки ОТГ, як її здатність зберігати стійкість від ризиків, які визначаються елементами фінансового забезпечення, а також виконувати свої фінансові зобов'язання відповідно до встановленого бюджету, співтовариство та плани його розвитку. Усе це призведе до збільшення можливостей досягнення цілей сталого розвитку територіальної громади в плановий період, оскільки стабільність фінансових потоків ОТГ визначатиме і стабільність фінансування всіх реалізованих проектів соціально-економічний розвиток його території. Водночас, саме фінансова забезпеченість є основою для прийняття інвесторами рішення про участь у подібних проектах територіальних громад. Як показує практика після процесу бюджетної децентралізації в Україні саме бюджетна забезпеченість є визначальним елементом фінансової забезпеченості об'єднаних територіальних громад. Відповідно оцінка фінансової забезпеченості також в основному базується на оцінці рівня бюджетної забезпеченості спільноти. У практичному плані питомі показники, що характеризують бюджетну забезпеченість, визначено Бюджетним кодексом України та повною мірою поширюються на бюджети реформованих ОТГ (табл. 2.2). Однак на практиці фінансова забезпеченість територіальних громад також залежить не лише від дотримання нормативів діяльності та наповнення їх бюджетів, а й визначається впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, що формують специфіку середовища, в якому діє ОТГ.

Таблиця 2.2 Індикатори фінансової стійкості бюджетів ОТГ

Індикатори	Значення
Оборотний залишок бюджетних коштів	Не більше 2% планових видатків загального фонду бюджету.
На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі	Місцеві гарантії для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання
Надаються на умовах платності, строковості, а також забезпечення виконання зобов'язань у спосіб, передбачений законом	Загальний обсяг місцевого боргу
Не може перевищувати 200% середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку	Резервний фонд бюджету
Не може перевищувати 1% обсягу видатків загального фонду бюджету.	Порядок використання коштів
визначається Кабінетом Міністрів України	Видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу
Не можуть перевищувати 10% видатків загального фонду місцевого бюджету	Відповідно, говорячи про бюджетну забезпеченість територіальних громад, необхідно враховувати вплив таких факторів, а для забезпечення високої ефективності фінансової діяльності суспільства загалом необхідно формувати стратегію її розвитку, що має базуватись на основі фінансової безпеки. Ключовими елементами такої стратегії має стати безпосередньо бюджетна стратегія ОТГ, а також формування ефективної системи контролю за реалізацією бюджетних заходів територіальної громади та визначення інструментів оперативного втручання у випадках, коли планові показники стратегії розвитку ОТГ відхиляються від фактичних у процесі їхнього бюджетування. Для цього необхідно визначити конкретні принципи контролю за виконанням бюджету спільного територіального суспільства, а також узгодити саму стратегію з конкретними цілями сталого розвитку суспільства та проектами, що реалізуються у плановий період для реалізації цих цілей. Існують різні підходи до формування системи релевантних показників та обґрунтування їх порогових значень [3]. Тому при виборі критеріїв та показників було узагальнено наявний досвід, а також вивчено взаємозалежність конкурентоспроможності та економічної безпеки регіонів. На відміну від існуючої індикативної системи оцінки конкурентоспроможності та безпеки держави в регіональній системі

відсутні окремі фінансово-економічні блоки, хоча низка показників цих блоків стала частиною системи показників. При цьому велика увага приділяється інноваційному блоку – ці показники відбивають стан різних сторін інноваційної діяльності регіонів, оскільки саме інноваційні перетворення стають імперативом конкурентоспроможності та необхідними умовами модернізації економіки. В силу особливостей соціально-економічного розвитку, гнучкості та здатності до змін регіони мають стати локомотивом інноваційних змін у країні. Окрім інноваційного блоку, показники включають екологічний блок: викиди в атмосферу від стаціонарних джерел, скидання стічних вод, лісовідновлення. Вибір цих показників визначається їхньою доступністю для аналізу. Хоча вибір порогових значень цих показників є досить умовним, він дозволяє провести загальний аналіз регіонів за рівнем екологічної небезпеки (табл. 2.3). Список наведено у таблиці. 2.2 індикатори можуть стати основою для оцінки стану конкурентоспроможності економіки та економічної безпеки регіону, виявлення «проблемних» місць, слабких місць та загроз збитків. Назва загальної системи виміру удосконалює процес управління економічним розвитком усередині держави, оскільки виражене становище дозволяє розглядати території у складі держави за єдиними критеріями та робити адекватні висновки щодо конкретних проблем та небезпек окремого регіону, забезпечуючи кооперацію та взаємодію з іншими в національній економічній системі. При використанні показників, що мають різні одиниці виміру, доцільно використовувати метод згладжування, реалізація якого передбачає такі етапи: (1) визначення мети та завдань дослідження; (2) вибір системи показників; (4) збір даних; (5) стандартизація показників; (6) агрегування інформації; (7) визначення вагових коефіцієнтів; (8) аналіз та прогнозування. Таблиця 2.3 Показники (індикатори) економічної безпеки територіальних громад № Назва індикаторів Економічний розвиток ВРП на одну особу, тис. грн Рівень інфляції, % Частка інвестицій в основний капітал у ВРП, % Ступінь зносу основних фондів промислових підприємств, % Відношення сальдо зовнішньоторговельного балансу до ВРП Відношення сальдо консолідованого бюджету ОТГ до ВРП Соціальний розвиток Відношення доходів на одну особу до прожиткового мінімуму, % Відношення середньої пенсії до середньої заробітної плати, % Рівень безробіття, % Очікувана тривалість життя при народженні, роки Житлова площа на одного мешканця, м² Частка коштів на охорону здоров'я, освіту і соціальну політику у ВРП, % Інноваційний розвиток Частка інноваційної продукції у всій продукції промисловості, % Кількість осіб, зайнятих науковими дослідженнями і розробками на 10 тис. зайнятих Частка внутрішніх витрат на наукові дослідження і розробки у ВРП, % Інтенсивність витрат на технологічні інновації (відношення витрат на технологічні інновації до обсягу випущеної продукції), % Кількість поданих заявок на винаходи на 10 тис. населення При вивченні стану конкурентоспроможності та економічної безпеки, зіставленні результатів з граничним значенням недостатності важливо знати, наскільки значення відрізняється від граничного значення. Тому доцільно використовувати так звану "зональну теорію" (зона "катастрофічного ризику", "критичного ризику", "значного ризику", "помірного ризику", зони "стабільності") для ранжування показників за ступенями віддалення від порогового значення. Ця теорія подібності теорії економічного аналізу є спектральним методом, що передбачає аналіз фінансових показників шляхом порівняння отриманих значень з рекомендованими нормативними значеннями, в якому використовується система диференціації цих значень по зонах віддалення від оптимального рівня. На наш погляд, подібний метод також підходить для використання під час аналізу регіональних показників конкурентоспроможності та безпеки. Слід зазначити, що можна стверджувати, що забезпечення належного рівня фінансової безпеки об'єднаних територіальних громад неможливе без визначення ключових структурних елементів цієї безпеки, найважливіших для кожної окремої громади. При цьому на основі визначення таких пріоритетів необхідно сформулювати стратегію фінансового забезпечення ОТГ, узгоджену з його бюджетними можливостями та планами показників з метою сталого розвитку суспільства. При цьому практична реалізація будь-яких проектів

соціально-економічного розвитку територіального суспільства має передбачати необхідність оцінки потенційних ризиків від таких проектів, а також вимагати точного узгодження стратегії розвитку ОТГ. щодо необхідності забезпечення фінансової безпеки при реалізації проекту.

2.3. Міжуніципальне співробітництво та створення об'єктів спільної власності територіальних громад

Багато фахівців і вчених визначили задоволення своїх потреб як основний пріоритет у забезпеченні життєдіяльності членів територіального суспільства. Серед характеристик задоволення потреб територіального суспільства можна виділити їх повноту та ефективність. Саме в контексті ефективності задоволення потреб населення громад фахівцями було обрано для розгляду 15 перспективних напрямків розвитку, з яких за результатами оцінки ефективності було обрано три найбільш перспективні:

1. Технології прискорення введення в експлуатацію виробничих фондів підприємства. Ефективність сучасної територіальної громади не в останню чергу визначається здатністю оперативно задовольняти потреби її членів, що прямо пропорційно швидкості введення її виробничих фондів в експлуатацію;
2. Технології підвищення ефективності організації інфраструктурного виробництва. Лівова частка нагальних потреб членів суспільства (тепло, енергія, водопостачання/відведення тощо) може бути задоволена виключно за рахунок функціонування масштабних інфраструктурних об'єктів. Відповідно, для забезпечення належної якості та безперебійного надання даного виду послуг необхідно оптимізувати організацію його виконання.
3. Технології співробітництва територіальних громад, зокрема, спільна реалізація спільних проектів та використання їх результатів.

Станом на 1 січня 2019 року в середньому частка бюджетних коштів розвитку у загальному бюджеті територіального суспільства становила близько 2%, що унеможливило виконання відносно великих проектів для багатьох українських громад. Загальна реалізація проектів громадами дає змогу розподілити між ними витрати на реалізацію, ризики та результати реалізації [1].

Однією з форм акумуляції коштів розвитку є міжмуніципальне співробітництво. Загалом міжмуніципальне співробітництво (ММС) як нова (інноваційна) політика місцевого та регіонального розвитку останнім часом набуває все більшого поширення в країнах Європи, зокрема в Україні. Його поява пов'язана з тим, що місцеві органи влади багатьох європейських країн (в тому числі й України) сьогодні стикаються з проблемами, можливі шляхи вирішення яких пропонує ІМК. Воно має значний потенціал, який може принести значну користь для сталого розвитку громад незалежно від їх розміру [2].

Досвід багатьох країн засвідчує, що територіальні громади місцевого рівня ніколи не є повністю самодостатніми, незалежно від їхнього розміру та населення. У зв'язку з цим міжмуніципальне співробітництво є інноваційною та актуальною формою діяльності багатьох громад. Це логічне рішення нейтралізувати наслідки нераціонального розподілу функцій і ресурсів між різними рівнями державної влади, недосконалою організацією територіальної влади тощо [23].

Співробітництво територіальних громад в Україні здійснюється відповідно до Законів України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" та "Про співробітництво територіальних громад". В них передбачено наступні форми співробітництва:

- «...делегування одному з суб'єктів співпраці іншими суб'єктами співпраці виконання одного або декількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;
- співфінансування (супровід) суб'єктами співпраці підприємств, установ та організацій комунальної власності - об'єктів інфраструктури;
- формування спільних комунальних підприємств, установ та організацій - об'єднаних об'єктів інфраструктури;
- формування спільних органів управління для спільного здійснення повноважень, визначених законом».

Специфіка кожної форми співпраці регулюється рядом відповідних правових норм. Кожна з цих форм співпраці має свої особливості, завдяки яким одна форма співпраці відрізняється від іншої. Відрізняються вони, перш за все, призначенням. Частина 1 ст. 10 Закону України «Про співпрацю територіальних громад» законодавець у цілому визначає мету співпраці у такій формі, як делегування виконання окремих завдань. Зокрема, зазначалося, що на підставі договору про співробітництво декілька суб'єктів співробітництва можуть

делегувати одному з таких суб'єктів одне або декілька завдань із передачею відповідних ресурсів, що допоможе забезпечити виконання завдань та функцій, що регламентуються. Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ефективного використання коштів з бюджетів місцевого самоврядування. Перелік завдань, делегованих органу місцевого самоврядування суб'єкту співробітництва, має бути визначений у договорі на цю форму співпраці через чітко сформульовані обов'язкові для виконання розпорядження, виконання яких стосується одного із суб'єктів співробітництва. Щодо мети реалізації спільних проектів, то законодавець утримався від мети цієї форми співпраці, але мета спільного проекту повинна бути визначена суб'єктами співробітництва у відповідному договорі, як того вимагає Закон України «Про Співпраця територіальних громад». Більш детально за напрямками стан міжмуніципального співробітництва територіальних громад на початок 2020 року можна дослідити за даними табл. 2.4. Станом на 1 січня 2020 року укладено 296 угод про співпрацю територіальних громад у формі реалізації спільних проектів, 110 громад використовують як інструмент міжмуніципального співробітництва. Можна визначити, що більшість угод міжмуніципального співробітництва спрямовані на вирішення проблем освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення та житлово-комунального господарства. На Полтавщині фактично зосереджені спільні міжмуніципальні проекти, спрямовані на забезпечення пожежної безпеки. Хоча пожежна безпека реалізує не тільки технологічний захист, а й охорону навколишнього середовища, що надає значення цим проектам. Також можна відзначити низьку активність співпраці місцевих громад щодо реалізації проектів благоустрою територій. Таблиця 2.4 Стан міжмуніципального співробітництва територіальних громад на початок 2020 року

Область	Загальна кількість проектів співробітництва	Кількість тер. громад, що скористалися співробітництвом
Донецька	13	3
Волинська	9	2
Вінницька	55	166
Дніпропетровська	6	14
Житомирська	15	41
Закарпатська	2	4
Чернігівська	6	12
Івано-Франківська	11	8
Київська	6	9
Кіровоградська	4	8
Луганська	2	5
Львівська	2	5
Одеська	2	9
Миколаївська	9	13
Полтавська	89	468
Запорізька	8	12
Рівненська	8	24
Сумська	25	55
Тернопільська	5	13
Харківська	20	
Херсонська	1	2
Хмельницька		
Черкаська		
Чернівецька		

Слід зазначити, що метою співробітництва у такій формі, наприклад співфінансування (змісту) підприємств, установ та організацій комунальної власності, є досягнення високого рівня ефективності використання муніципальних ресурсів. Таке використання має здійснюватися на основі спільного використання об'єктів комунальної інфраструктури, які перебувають у розпорядженні одного із суб'єктів кооперації, що дозволить здійснювати кооперацію на договірній основі шляхом співфінансування (утримання) підприємств, установ та організацій комунального господарства. майно. У законодавстві наголошується, що така форма співробітництва має відповідати вимогам Бюджетного кодексу України (частина перша статті 12 Закону України "Про співпрацю територіальних громад"). Існують також прогалини в нормативно-правовій базі співробітництва, тому договір про створення спільної архівної установи не був затверджений, оскільки не збігався з жодним із підзаконних актів. Як уже було сказано, станом на 1 січня 2020 року прийнято 296 спільних проектів територіальних громад. Для того щоб полегшити суб'єктам співробітництва вибір його форми, необхідно визначити його кінцеву мету та завдання, вирішення яких буде запорукою досягнення поставленої мети. Після цього необхідно порівняти зміст конкретної форми співробітництва заінтересованих територіальних громад із формами співробітництва, визначеними Законом України «Про співпрацю територіальних громад» (статті 10, 11, 12, 13, 14). . .). У разі збігу змісту необхідної форми співробітництва для можливого співробітництва, наприклад, не менше ніж з двома формами співробітництва, визначеними вищезазначеним законом, слід розглянути можливість укладання двох договорів про співробітництво, які визначають порядок їх укладання. Слід зазначити, що об'єднання ресурсів у процесі міжмуніципальної кооперації дозволяє знизити витрати окремого громади створення виробничого об'єкта і сприяє скорочення термінів реалізації проектів, вкладених у задоволення потреб представників громади. Аналіз вітчизняного

законодавства та динаміки змін адміністративно-територіального устрою України дозволив зробити висновок про те, що в країні йде реформа децентралізації влади. Метою реформи є формування потужного місцевого самоврядування та територіальної організації влади з метою створення та функціонування повноцінного життєвого середовища для громадян. Реформи спрямовані на забезпечення органів місцевого самоврядування якісними та доступними державними послугами, задоволення інтересів громадян у всіх сферах життя, а також узгодження інтересів держави та територіальних громад. Динаміка створення територіальних громад не є пропорційною. Регіони розрізняються за швидкістю формування спільнот у часі та за кількістю. Разом із процесом формування територіальних громад розвивався процес їхнього об'єднання в Об'єднані територіальні громади (ВТК). При написанні розділу узагальнення практики фінансування розвитку територіальної громади привело до висновку, що воно здійснюється за двома напрямками: по-перше, за рахунок податкових надходжень до місцевих бюджетів громади, і, по-друге, завдяки нинішній місцевій ініціативі. у проектному підході до вирішення завдань, що ґрунтується на партнерстві держави, бізнесу та суспільства. Бюджетні кошти надходять та витрачаються нерівномірно протягом року, що не повною мірою забезпечує потреби суспільства. Найефективнішим фінансуванням є реалізація проектів з урахуванням партнерства. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) лягає значним навантаженням на фінанси суспільства, оскільки створює умови життя місцевого населення. Пріоритетність фінансування житлово-комунального господарства має ґрунтуватись на демократичній основі: кожен населений пункт визначає ступінь потреби у забезпеченості окремих компонентів інфраструктури на основі спільно затвердженої рейтингової шкали. Узагальнення досвіду міжмуніципального співробітництва та створення об'єктів спільної власності територіальних громад дозволило дійти невтішного висновку про доцільність формування об'єднаних громад під час реалізації проектів, що з наданням окремих видів соціальних послуг населенню. які потребують значного фінансування. Ефективним інструментом розвитку місцевого самоврядування є співпраця органів місцевого самоврядування, держави та бізнесу на основі партнерства. Створення спільних комунальних підприємств, установ та організацій як форми кооперації має на меті реалізацію спільних інфраструктурних проектів та виконання функцій, що становлять колективний інтерес для зацікавлених територіальних громад. Висновки до розділу 2 На підставі проведеного дослідження ми приходимо до наступних висновків та узагальнення. 1. Економічній безпеці спільнот загрожують різні події, явища та процеси. Вони виникають та посилюються у зв'язку з недосконалістю інституційного середовища функціонування місцевого самоврядування, розвитком територіальних громад як суб'єктів народногосподарської системи, а також у зв'язку з особливостями територіальної економіки, державної комунальної інфраструктури, рівня суспільної активності та фінансової грамотності мешканців та ін. 2. Доцільно визначити перелік потенційних загроз фінансовій безпеці громад у процесі формування стратегій територіального розвитку та використовувати їх для цього SWOT-аналізу. Тому подальше вивчення проблеми фінансової безпеки територіальних громад потребує розробки її показників, обґрунтування їх порогових значень, аналізу стану фінансової безпеки територіальних громад в Україні та визначення можливих напрямів її зміцнення за умов бюджетної децентралізації. Такі заходи сприятимуть правильному розстановці та визначенню поточних пріоритетів державної політики територіального розвитку, визначенню сфер фінансової відповідальності органів влади різного рівня, досягненню належного стану захищеності фінансових інтересів окремих територіальних громад і, зрештою, держави загалом. РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 3.1. Світовий досвід забезпечення функціонування територіальних громад в забезпеченні безпечного їх розвитку. На національному та регіональному рівнях ЄС існує одночасно кілька концепцій, з яких можна чітко виділити три концепції розвитку

сільських районів: – "...концепція, що визначає розвиток сільських територій за загальної модернізації сільського господарства та агропродовольчого комплексу. Дана концепція передбачає розвиток промисловості (галузева модель); – Концепція, що пов'язує розвиток сільських територій зі зрушенням розриву між найбільш відсталими сільськими територіями та іншою економікою (конвергентна концепція, перерозподільна модель); – Концепція, що визначає розвиток сільських територій з розвитком сільської місцевості в цілому за рахунок використання всіх ресурсів, що знаходяться на даній території (людських, фізичних, природних, ландшафтних та ін), та інтеграції між усіма компонентами та сферами виробництва на місцевому рівні. Це поняття використовує можливості території у найширшому сенсі (територіальна модель)» [46]. Існує також законодавче середовище, що регулює всі види діяльності у сфері територіального управління [8]. Слід зазначити, що Європейська хартія місцевого самоврядування, ст. 3 якої передбачено, що органи місцевого самоврядування повинні мати право регулювати діяльність та керувати значною частиною справ на користь місцевого населення. Образотворче мистецтво. 9 містить такі основні положення: – органи місцевого самоврядування мають право у межах своєї економічної політики мати власні відповідні фінансові ресурси, якими можуть вільно розпоряджатися у межах своїх функцій; – фінансові ресурси органів місцевого самоврядування мають відповідати функціям, передбаченим Конституцією чи законом; – частина фінансових коштів органів місцевого самоврядування має бути отримана за рахунок місцевих податків і зборів, розміри яких органи місцевого самоврядування мають право встановлювати в межах, встановлених законодавством [31]. Загальним правилом більшості країн є принцип розподілу територіальних громад з виборними органами управління та власними бюджетами. У Великій Британії місцеві бюджети існують у районах, округах та містах; у Швейцарії в кантонах та громадах; у Німеччині – в громадах та містах; в Італії та Бельгії – у провінціях, комунах; у Данії, Норвегії, Швеції – у сільських та міських комунах. 2003 року Світовий банк опублікував Довідник з місцевого економічного розвитку (MER), в якому містяться ключові концепції та приклади передової практики місцевого економічного розвитку з усього світу. Приклади світлодіодів надали авторитетні організації та установи, зокрема ЄС, ОЕСР, USAID. У цій публікації визначається: «Місцевий економічний розвиток – це процес, у якому державний, економічний та неурядовий сектори працюють разом, щоб створити найкращі умови для економічного зростання та створення робочих місць. Її мета – поліпшити якість життя всім» [10]. Є певна схожість із початковими умовами реформи в Польщі та в Україні. Принадно повною мірою використовувати польський досвід в українських умовах. Однак не варто наголошувати лише на його позитивних рисах, зокрема на небезпеці повторення помилок польського уряду, а також на перешкоджанні адаптації польського досвіду до українських реалій. Щоб адекватно використати польські інструменти у реалізації адміністративної реформи, необхідно всебічно її зрозуміти, зрозуміти, на які питання польська реформа дала відповіді, на які не змогла дати відповіді, а які питання певною мірою є унікальними для України. Польський досвід показує, що у сучасній Європі зробити державне управління ефективним без децентралізації практично неможливо. Таким чином, загальні принципи ефективної адміністративної реформи у будь-якій країні регіону будуть схожими. Водночас це не означає, що Україна може вільно та механічно використати польський досвід та наукові розробки у цій сфері. По-перше, масштаб завдань, які раніше стояли перед Польщею, дещо відрізняється від того, чого мала досягти Україна [84]. Континентальна (французька) модель заснована на поєднанні державного управління та місцевого самоврядування. Специфіка останнього пов'язані з особливостями історичного поступу Франції [33]. Згідно з чинною Конституцією Франції 1958 року, її система місцевого самоврядування включає 22 регіони та 5 так званих іноземних регіонів, розташованих за межами континентальної Франції, з політичним статусом, аналогічним звичайному мегаполісу. Вони складаються з 96 департаментів та 5 заморських департаментів відповідно. Париж має статус як

комуни, і департаменту [10]. Нижчий рівень – муніципалітети (комуни) у кількості 36 51 (сьогодні реформа продовжується у напрямку злиття). Таку кількість комун можна пояснити історичним розвитком цієї держави, зокрема, його багатонаціональністю тощо. буд. Таким чином, комуни можуть суттєво відрізнятися за своїми характеристиками. Кожна комуна має право обирати мера та муніципальну раду з однаковою кількістю повноважень, незалежно від кількості чи територіальних особливостей комуни. З 1982 р. комуни отримали особливий статус та можливість поділу на муніципальні райони (муніципальні округи), представлені містами Париж, Ліон та Марсель. Примітним принципом є необхідність професійного лідерства у стратегічному управлінні та місцевому економічному розвитку. Її практична апробація здійснюється шляхом створення структур, у яких зосереджені висококваліфіковані кадри, які безпосередньо займаються обґрунтуванням напрямів та механізмів розвитку території. Наприклад, у Канаді спеціально створено професійні асоціації експертів з економічного розвитку, члени яких займаються розвитком та диверсифікацією місцевої економіки. Для підготовки таких фахівців понад 30 років тому було створено численні освітні програми, зокрема Програму економічного розвитку Університету Ватерлоо [8]. У США на рівні міст існують комісії чи агентства, що спеціалізуються на економічному розвитку та відповідають за підготовку цільових програм, спрямованих на підвищення якості життя населення та посилення конкурентних позицій території. Основними завданнями таких програм можуть стати сприяння розвитку бізнесу, збільшення виробництва перспективних товарів та послуг, створення робочих місць. Вони активно розробляють питання підвищення ресурсного потенціалу регіонів та населених пунктів. [5]. Ключовим у стратегічному управлінні є поняття стейкхолдера – особи чи організації, чиї інтереси багато в чому пов'язані з певною територією та чиї ресурси істотно впливають на її розвиток. Слід зазначити, що зацікавлені сторони представлені як міждержавними групами, а й зовнішніми (для конкретного місцевого співтовариства) організаціями []. Основний принцип розробки місцевих стратегій полягає у врахуванні думок широкого кола зацікавлених сторін. Багато дослідників вказують, що участь стейкхолдерів у формуванні стратегій на початкових етапах значно підвищує ймовірність їхньої підтримки ключових проектів місцевого розвитку. Крім того, першорядне значення має участь зацікавлених сторін в оцінці поточного стану навколишнього середовища та виборі реалістичних стратегічних проектів [32]. Етап стратегічного управління – стратегічне планування – слід розглядати окремо як результат (стратегічний план як зведений документ) та як процес (розробка та реалізація планів), що забезпечує накопичення знань, інноваційних ідей та ініціатив, досягнень. [6].]. Враховуючи, що місто є підсистемою в регіональній, національній та глобальній соціально-економічних системах, кожна з яких має кілька груп впливу на міське планування, структура стейкхолдерів є досить різноманітною. До нього входять державні та регіональні органи влади, приватні підприємства, які знаходяться на відповідній території або вважають її ринком, політичні партії, громадські організації тощо. Тому партнерство між суспільством, владою та державою слід розглядати як основне. . принципи розробки та реалізації бізнес-стратегій. Цей принцип знаходить практичне відображення й у процесі інтеграції стратегій, які розробляються кожному рівні управління (місто, область, держава) [8]. Обов'язковою умовою є згода всіх сторін щодо участі у вирішенні проблеми. Попередня домовленість дозволяє детальніше обговорити програму дій, а також визначитися з методами. Початковий етап закінчується підписанням угоди, яка є початком етапу планування. Після погодження плану сторони підписують підсумкову угоду, яка разом з іншими угодами утворює пакет документів, що подаються на затвердження до парламенту, провінційних зборів та муніципалітету. У розгляді проекту беруть участь не лише депутати та чиновники, а й представники різних соціально-економічних груп (від промисловості, аграрного сектору, транспорту та ін.) та громадськості. Після процесу затвердження проект переходить до завершальної стадії реалізації [39]. Принципово важливо забезпечити активну роль представників місцевого

співтовариства та їхню безпосередню участь у розробці стратегії розвитку міста. У світовій практиці апробовано численні інструменти для залучення громадськості до процесу стратегічного планування: – опитування мешканців з метою виявлення сучасних цінностей та бачення міста на довгострокову перспективу; – проведення семінарів та круглих столів для обговорення та вивчення відповідей за результатами опитування; – розробка спеціального інтерактивного сайту для поширення інформації про хід стратегічного планування та постійний зворотний зв'язок із місцевими жителями; – тематичні обговорення в Інтернеті; – зв'язок із мером, депутатами міської ради у мережі Інтернет; – загальні презентації стратегії та програм її реалізації [85].

Різноманітність позицій міст у регіональних та державних системах, інші важливі політичні, економічні, культурно-історичні причини визначають велику кількість стратегій. При цьому є перелік незмінних складових стратегічних планів: ефективне використання передових технологій та знань, покращення ділового клімату, стимулювання інвестиційної активності, формування та розвиток конкурентоспроможних кластерів, сприяння розвитку інноваційних виробництв, інноваційний розвиток інфраструктури міста; розвиток туризму; збільшення відсотка зайнятості; професійний розвиток персоналу; стимулювання малого та середнього бізнесу; підтримка процесу створення нових підприємств; внутрішньорегіональне співробітництво; міжнародні відносини та ін [8]. Крім того, університети, діяльність яких важлива для місцевого розвитку, традиційно посідають значне місце у стратегічних планах розвинених європейських міст [9].

Процеси створення нової інтелектуальної власності, комерціалізації, навчання та залучення молоді особливо актуальні у світлі організаційного навчання та управління знаннями. Ще одним важливим аспектом стратегії розвитку території є активізація взаємодії бізнесу з вузами (науково-технопарками, агентствами з розповсюдження технологій тощо) [6]. Також необхідно наголосити на посиленні зовнішньоекономічного виміру в плануванні розвитку великих міст. В основі цього процесу лежить глобалізація економіки, яка проявляється у інтернаціоналізації економічних зв'язків. Це супроводжується високими темпами зростання іноземних інвестицій, які значно перевищують темпи зростання світової торгівлі. Інвестиції відіграють ключову роль у передачі технологій, реструктуризації промисловості та створенні глобальних підприємств. Актуалізація зовнішньоекономічного аспекту призвела до використання інструментів міжнародного маркетингу розробки програмних документів розвитку території. Перехід більшості розвинених країн до розробки та реалізації національних стратегій сталого розвитку знову загострив проблему охорони навколишнього середовища. Включення екологічної складової до порядку планів соціально-економічного розвитку територій пов'язане з актуалізацією складу показників, що використовуються при плануванні та моніторингу [8].

Отже, можна дійти невтішного висновку, що найпопулярнішими з погляду застосування у більшості міст є дві організаційні форми управління процесами реалізації стратегічних планів. У першому випадку цю функцію виконує структурний підрозділ муніципалітету, у другому – спеціально створена організація з урахуванням державно-приватного партнерства. Ця форма організації має низку переваг: по-перше, реалізація цілей місцевого розвитку забезпечується як з допомогою муніципального фінансування, а й з допомогою підприємницької середовища, домогосподарств тощо. буд.; По-друге, його горизонтальна структура дозволяє швидко приймати рішення; По-третє, організація функціонує у знайомому бізнес-середовищі, у межах клієнтоорієнтованої культури [6].

Успішна реалізація стратегічного плану передбачає: – Розробку системи оцінки розвитку міста; – Розвиток системи бюджетування; – Здійснення щорічного моніторингу результатів досягнення стратегічних цілей; – Забезпечення відповідності структури річного звіту муніципального освіти цілям та напрямам стратегічного розвитку [42].

Світовий досвід організації та розвитку територіальних громад різноманітний. Вибір найбільш вдалих сегментів та механізмів територіальної організації, найбільш прийнятних для нашої держави, є завданням професійного та наукового визначення. Процес відбору має враховувати європейські інтеграційні

устремління нашої країни. 3.2. Напрями покращення державної політики зміцнення конкурентоспроможності та економічної безпеки територіальних громад

Державна політика зміцнення конкурентоспроможності та економічної безпеки регіонів визначається як сукупність стратегічних заходів, засобів, механізмів, інструментів та взаємоузгоджених дій органів державної влади та місцевого самоврядування для: забезпечення безпечного збалансованого як економічного, так і соціального розвитку його регіонів. регіони, створення безпечного середовища проживання людей на всій території України; забезпечення просторової єдності країни та сталого розвитку регіонів. Основними принципами державної політики щодо забезпечення конкурентоспроможності та безпеки регіонального розвитку є: конституційність і законність; верховенство прав людини; єдність; складність; координація; децентралізація; субсидіарність, доступність, програмність тощо. Усвідомлюючи необхідність удосконалення державної регіональної політики в Україні, її реалізація на сучасному етапі має здійснюватися за такими напрямками: 1) формування ефективної системи державної влади в регіонах; 2) сприяння підвищенню рівня матеріального, фінансового, кадрового, інформаційного забезпечення розвитку регіонів; 3) сприяння інтеграції регіональних інформаційно-освітніх просторів в єдиний всеукраїнський простір; 4) запровадження дієвих механізмів представництва інтересів регіонів на загальнодержавному рівні, а на регіональному рівні – територіальних громад. Загалом, питання участі територіальних громад у вирішенні соціально-економічних проблем на місцевому рівні та забезпеченні економічної безпеки на регіональному рівні часто визначається як пріоритетне та досить спірне. Фактично територіальні суспільства не є об'єктами державної регіональної політики. В Україні право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення гарантується Конституцією України, але на практиці фактично не реалізується. Принципи реалізації незалежності територіальних громад окремим законом не закріплені, а механізми та напрями її реалізації чітко не визначені. З піднесенням громадянської активності після Революції гідності питання правоздатності та дієздатності територіальних громад набуло особливої уваги та актуальності. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» Кабінет Міністрів України своєю постановою затвердив Методику формування заможних територіальних громад [5]. Самі «питання місцевого значення» ще потребують уточнення, оскільки в Конституції України (ст. 143) вони визначені досить нечітко. Основним Законом України передбачена фінансова, організаційна та правова незалежність органів місцевого самоврядування. Це повністю відповідає Європейській хартії місцевого самоврядування, але, на жаль, не завжди реалізується на практиці. Реалізація державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки регіону та формування умов для її економічної безпеки може успішно здійснюватися лише шляхом проведення системи економічних, організаційних, фінансових, правових, інформаційних, освітніх, культурних заходів. Така система заходів базується на оцінці та прогнозуванні розвитку регіонів, для яких застосовується комплекс заходів фінансово-економічної підтримки, підвищення конкурентоспроможності територій та сприяння інноваційному розвитку. Нерівномірність розвитку регіонів та заходи щодо вирівнювання диспропорцій у регіональному розвитку потребують організації моніторингу параметрів конкурентоспроможності та економічної безпеки регіонів. Одним з найважливіших питань є вибір системи показників та обґрунтування їх порогових значень. Порівняльний аналіз регіонів за окремими показниками конкурентоспроможності та безпеки дозволяє визначити як найбільш уразливі зони, так і сильні сторони їх економіки. Існують різні підходи до формування системи відповідних показників та обґрунтування їх порогових значень [3]. Тому при виборі критеріїв та показників було узагальнено наявний досвід, враховано взаємозв'язок конкурентоспроможності та економічної безпеки регіонів. На відміну від існуючої індикативної системи оцінки конкурентоспроможності та безпеки держави, регіональна система не має окремих фінансових та зовнішньоекономічних блоків, хоча ряд

показників цих блоків входить до системи показників. При цьому значна увага приділяється інноваційному блоку – ці показники відображають стан. Регіони, завдяки особливостям соціально-економічного розвитку, гнучкості та здатності до змін, мають стати локомотивом інноваційних зрушень у країні. Крім інноваційного блоку, до показників входить екологічний блок: викиди в атмосферу від стаціонарних джерел, скидання стічних вод, відновлення лісу. Вибір цих показників обумовлений їх доступністю для аналізу. Маючи єдину систему вимірювань, покращується процес управління економічним розвитком всередині держави, оскільки виявлений стан речей дозволяє порівнювати території в межах держави за однаковими критеріями та робити адекватні висновки щодо конкретних проблем і небезпек конкретного регіону, налагоджувати співпрацю та доповнювати один одного в системі народного господарства. Таблиця 3.1 Комплекс заходів з реалізації ефективної регіональної політики зміцнення конкурентоспроможності економіки та забезпечення економічної безпеки територіальних громад [19].

Напрями формування фінансово-економічного забезпечення Чинники і засоби підвищення конкурентоспроможності територій та сприяння інноваційному розвитку – коротко-, середньо-, довгострокове бюджетне планування; – бюджетне вирівнювання; – спрямування цільових трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам на вирішення пріоритетних завдань сталого розвитку; – забезпечення стабільних джерел надходжень до бюджету розвитку всіх місцевих бюджетів; – прямі державні інвестиції на реалізацію проектів, спрямованих на модернізацію інфраструктури; – окремі бюджетні програми стимулювання розвитку регіонів; – державна підтримка на конкурсних засадах програм регіонального розвитку на умовах спільного фінансування; – створення системи фондів для фінансування інструментів реалізації регіональної політики – удосконалення регіонального стратегічного планування та робіт з планування територій, здійснення бюджетного планування відповідно до стратегічних пріоритетів; – підтримка проектів підвищення конкурентоспроможності регіонів; – створення сприятливих умов для прориву в зростанні найбільш інвестиційно привабливих територій; – сприяння формуванню в регіонах кластерів для системного підвищення їхньої сукупної ефективності; – сприяння залученню зовнішніх і внутрішніх інвестицій, створенню технопарків, центрів трансферу технологій, розвитку інноваційної інфраструктури; – стимулювання інноваційної спрямованості розвитку підприємництва, запровадження ефективного механізму правової, фінансової, організаційної підтримки перспективних інноваційних проектів; – підтримка інфраструктури розвитку МСП, особливо у сільській місцевості, кредитно-гарантійні механізми підтримки; – сприяння впровадженню енергозберігаючих технологій, використання місцевих відновлювальних джерел енергії; – розроблення та реалізація державних і регіональних програм відновлення родючості та охорони земель; – соціальна, економічна та екологічна реабілітація проблемних територій з пріоритетним розвитком високотехнологічних видів діяльності; – збереження та ефективне використання природної та культурної самобутності території.

«Наведена система індикаторів конкурентоспроможності та економічної безпеки регіонів не є остаточною і може бути доповнена у разі необхідності. На тлі побоювань, що імплементація пропонує Кабінетом Міністрів України механізмів реформування адміністративно-територіального устрою може мати незворотні негативні наслідки не лише для розвитку територіальних громад, але й для держави загалом, усунення наведених інституціональних перешкод і загроз, зміцнення безпеки розвитку територіальних громад вимагає невідкладного вирішення». Завдання, які є першочерговими для реалізації державою з метою посилення безпеки територіальних громад, перелічені в табл. 3.2. Таблиця 3.2 Завдання державної політики з формування конкурентних переваг і зміцнення безпеки територіальних громад в Україні [25]. Назва заходу Опис характеристики

Інституціалізація правосуб'єктності територіальних громад, реєстрація їх юридичними особами публічного права з наданням відповідних реєстраційних посвідчень та ідентифікаційних ознак Механізмом реєстрації може стати розроблення та прийняття на референдумах чи загальних зборах

громадян статутів територіальних громад та їх реєстрація управліннями юстиції. Для забезпечення реалізації прав територіальних громад, у т. ч. економічних, територіальні громади мають набути статусу юридичної особи. Оформлення територіальних громад власником комунального майна і позбавлення цього статусу органів місцевого самоврядування. Повна інвентаризація об'єктів комунальної власності з внесенням їх у публічні реєстри, зокрема Єдиний державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний земельний кадастр та ін. Розроблення та імплементація стандартів і механізмів реалізації економічних прав, обов'язків і відповідальності територіальних громад. Важливою передумовою дотримання економічних прав територіальних громад має стати формування матеріальної основи їх розвитку через передачу їм значної частини земельних, лісових, водних ресурсів з одночасним запровадженням відповідальності за їх неналежне використання. Посилення персональної відповідальності представників органів влади, а також контролю за використанням, передачею у користування та відчуженням комунального майна. Визнати важливість імплементації положень Коаліційної угоди від 20.11.2015 р. щодо забезпечення повсюдності місцевого самоврядування, передачі територіальним громадам земель за межами населених пунктів, спрощення обліку та публічності реєстрів речових прав на нерухоме майно. Продовження мораторію на введення в обіг земель сільськогосподарського призначення в Україні, невідкладна переоцінка земельних ресурсів за ринковою вартістю. Розроблення механізмів надання пріоритетності викупу земель громадянами України, встановлення гранично допустимих меж на володіння землею однією фізичною особою. Запровадження повсюдного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, передусім самими громадами. Через удосконалення нормативно-правового базису забезпечити інституціалізацію механізму такого контролю. Системне оцінювання причин і наслідків недотримання економічних прав територіальних громад, які зумовлюють їх економічну неспроможність. Визначити чіткий і прозорий механізм об'єднання майна територіальних громад у процесі їх укрупнення, з дотриманням критеріїв економічної безпеки територіальних громад. Здійснення заходів щодо вдосконалення кадрового забезпечення розвитку територіальних громад. Облік людського потенціалу за кількісними та якісними параметрами, через аналіз каркасу територіальної громади. Реалізація перелічених завдань державної політики щодо формування конкурентних переваг та зміцнення безпеки територіальних громад в Україні сприятиме підвищенню правосвідомості та громадянської активності представників територіальних громад. Оскільки вони становлять основу економічної системи регіону та його соціально-економічного розвитку, то на рівні територіальних громад це не лише вдосконалює систему управління регіональним розвитком, а й підвищить рівень захисту економічних інтересів регіону. держава. Усунення наведених інституціональних перешкод і загроз, зміцнення безпеки розвитку територіальних громад вимагає вирішення невідкладних завдань, оскільки імплементація пропонованих Кабінетом Міністрів України механізмів реформування може мати незворотні негативні наслідки не лише для життєдіяльності територіальних громад, але й держави загалом. Першочерговими з них для гарантування економічної безпеки розвитку територіальних громад повинні стати: 1) інституціалізація правосуб'єктності територіальних громад, насамперед, реєстрація їх юридичними особами публічного права з наданням відповідних реєстраційних посвідчень та ідентифікаційних ознак кожній територіальній громаді ще до їх офіційного об'єднання. Раціонально доцільним механізмом реєстрації може стати розробка та прийняття на референдумах чи загальних зборах громадян статутів територіальних громад та їх реєстрація управліннями юстиції. У інституціональному базисі, зокрема у Законі України «Про місцеве самоврядування» необхідно вказати, що територіальні громади існують відповідно до природного права, як і народ держави. Для забезпечення реалізації прав територіальних громад, у тому числі економічних, територіальні громади мають набути статусу юридичної особи. Ідентифікаційним кодом територіальних громад може стати код КОАТУУ, присвоєний кожній

адміністративно-територіальній одиниці у Державному класифікаторі об'єктів адміністративно-територіального устрою України. Без вирішення цього завдання об'єднання територіальних громад, яке уже ініційоване урядом, можна вважати легітимним, адже неможливо юридично об'єднати суб'єктів, не наділених правосуб'єктністю. Зважаючи на те, що згідно засновницьких документів місцеві ради як юридичні особи не засновані територіальними громадами, укладення договорів про об'єднання за їх рішенням, тобто реальне об'єднання лише органів місцевого самоврядування, а не громад, поглибить інституційну кризу в Україні; 2) оформлення власником комунального майна територіальних громад і позбавлення цього статусу органів місцевого самоврядування, повна інвентаризація об'єктів комунальної власності з внесенням їх у публічні реєстри, зокрема Єдиний державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний земельний кадастр та ін., у тому числі з використання геоінформаційних систем. За цих умов територіальні громади зможуть стати реальним власником комунальних ресурсів, визначити ресурсний базис свого розвитку, забезпечити його капіталізацію; 3) розробка, інституціалізація, імплементація стандартів та механізмів реалізації економічних прав, обов'язків та відповідальності територіальних громад. Це завдання є першочерговим для проведення реформи адміністративно-територіального устрою. Потреба в реформуванні системи місцевого самоврядування, об'єднанні територіальних громад та інших заходах повинна визначатися на підставі ґрунтовних досліджень стану захисту економічних прав територіальних громад, причин порушення чи недотримання цих прав і лише тоді пропонувати організаційно-економічні, політичні, інформаційні та інші заходи, які зміцнюватимуть економічну безпеку територіальних громад. Важливою передумовою дотримання економічних прав територіальних громад повинно стати формування матеріальної основи їх розвитку через передачу їм значної частини земельних, лісових, водних ресурсів з одночасним запровадженням жорсткої відповідальності за їх неналежне використання. Необхідною є розробка нормативно-методичного забезпечення та освітніх медіа-ресурсів, для навчання (у тому числі через мережу Інтернет) членів територіальних громад щодо механізмів використання комунальних ресурсів для розвитку підприємницької діяльності. Особливо це стосується розвитку кооперативів, які у розвинених країнах стали основною організаційно-правовою формою спільної підприємницької діяльності членів громад без залучення зовнішніх інвесторів, таким чином гарантуючи економічну незалежність усієї громади; 4) посилення персональної відповідальності представників та посадових осіб органів влади, а також контролю за використанням, передачею у користування та відчуженням комунального майна. Необхідно визнати важливість нагальної імплементації положень Коаліційної угоди від 20.11.2015 р. щодо забезпечення повсюдності місцевого самоврядування, передачі територіальним громадам земель за межами населених пунктів, спрощення обліку та публічності реєстрів речових прав на нерухоме майно, передусім землю, посилення громадського контролю за обігом та використанням комунальних ресурсів; 5) продовження мораторію на введення в обіг земель сільськогосподарського призначення в Україні, невідкладна переоцінка земельних ресурсів за ринковою вартістю, розробка механізмів надання пріоритетності викупу земель громадянами України, встановлення гранично допустимих меж на володіння землею однією фізичною особою безпосередньо чи у якості вигодоодержувача юридичних осіб, з використанням досвіду щодо такого обмеження в країнах з найефективнішим використання земельних ресурсів (Данії, Німеччини, Франції, Швейцарії); 6) запровадження повсюдного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, передусім самими громадами. Через вдосконалення нормативно-правового базису доцільно забезпечити інституціалізацію механізму такого контролю, а також засвоєння знань використання такого контролю усіма громадянами України через систему середньої освіти; 7) проведення системної оцінки причин та наслідків недотримання економічних прав територіальних громад, які зумовлюють їх економічну неспроможність, зі залученням науковців з державних та комунальних науково-дослідних установ до

фахової оцінки історичних передумов, необхідності, доцільності та мотивів об'єднання територіальних громад у кожному окремому регіоні України, переглянути перспективний план об'єднання територіальних громад з урахуванням результатів таких досліджень. Визначити чіткий і прозорий механізм об'єднання майна територіальних громад в процесі їх укрупнення, у тому числі з дотриманням принципу повсюдності місцевого самоврядування, критеріїв економічної безпеки територіальних громад; 8) здійснення заходів щодо вдосконалення кадрового забезпечення розвитку територіальних громад: обліку людського потенціалу за кількісними і якісними параметрами, персоніфікації креативних осіб, спроможних капіталізувати ресурсний потенціал для кожної територіальної громади, пропонувано через аналіз каркасу територіальної громади. Для креативних осіб, залучених до громадської діяльності, роботи у органах влади, здатних забезпечити капіталізацію комунальних ресурсів, слід забезпечити можливість цільового навчання і вивчення досвіду розвитку територіальних громад в розвинених країнах ЄС з використанням безкоштовних освітніх медіа-ресурсів, створених в межах цільової державної програми Висновки в розділі 3 1. Конкурентоспроможність регіональної економіки значною мірою визначається її здатністю не лише «перемагати» у так званій конкурентній боротьбі з подібними економічними системами держави, а й рівноправною участю в мегарегіональних об'єднаннях. Реалізація такої стратегічної мети потребує розробки та реалізації стратегії участі вітчизняних регіонів у мегарегіональних утвореннях. Основними засадами такої регіональної політики мають бути: аналіз інституційно-правової бази забезпечення міжнародного співробітництва між регіонами та аналіз тенденцій регіонального співробітництва у зовнішньоекономічній, інвестиційній, науково-технічній сферах; вимірювання рівня економічної безпеки показників, найбільш чутливих до впливу міжнародного співробітництва (інвестиційна, зовнішньоекономічна, науково-технічна, промислова безпека) та визначення ступеня впливу загроз економічній безпеці регіонів; перспективи розвитку міжнародного регіонального співробітництва та його вплив; рівень економічної безпеки регіонів-учасниць; визначення механізмів управління системою економічної безпеки субнаціональної освіти в процесі міжнародного співробітництва 2. На сучасному етапі розвитку України міжнародне міжрегіональне співробітництво є необхідним елементом підвищення безпеки регіонів. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ Основні наукові, теоретичні та практичні результати дослідження полягають у наступному: 1. У сучасних умовах перед територіальними громадами постає проблема забезпечення власної економічної безпеки. Хоча політики та вчені сперечаються про економічну безпеку країни в цілому, вона все ж таки залежить від того, що відбувається на місцевому рівні. Забезпечення економічної безпеки територіального співтовариства гарантуватиме зміцнення економічного потенціалу кожного територіального співтовариства, створення сприятливого середовища ведення бізнесу та залучення інвестицій, тобто. підвищення конкурентоспроможності територіального співтовариства, що призведе до довгострокової розробки. тимчасове зростання та сталий розвиток території. 2. Суб'єктами комплексної безпеки територіальних громад є органи місцевого самоврядування та органи державної влади, які представляють територію громади. Однак інтереси цих суб'єктів не завжди збігаються і можуть суперечити інтересам самого суспільства або його гостей. 3. Зміст економічної безпеки ґрунтується на захисті фінансових інтересів відповідного суб'єкта та належному (кількісному та якісному) задоволенні його потреб у фінансових ресурсах. З цієї позиції доречним є використання терміну «економічна безпека території», що передбачає виділення як учасників системи фінансових відносин у рамках територіальної освіти домашніх господарств, суб'єктів господарювання та територіальних громад. Кожна зі згаданих сторін об'єктивно характеризується яскраво вираженими інтересами та потребами. Тому ми розглядаємо економічну безпеку території як комплексне поняття, яке формується у наступному складі: економічна безпека домогосподарств (населення) – індивідуальна економічна безпека; 4. Всеосяжній безпеці територіальних громад загрожують всілякі події, явища та

процеси. Вони виникають та посилюються через недосконалість середовища функціонування місцевого самоврядування, розвитку територіальних громад, особливостей територіального та національного господарства, стану інфраструктури тощо.

5. Важливою складовою економічної безпеки територіального суспільства є фінансова складова. Серед структурних складових фінансової безпеки територіальних громад виділяють бюджетну, податкову, боргову та інвестиційну безпеку. Їхній стан формується внаслідок діяльності, у тому числі органів місцевого самоврядування.

6. Результатом особливостей функціонування окремих спільнот є внутрішні загрози фінансовій складовій економічної безпеки. У тому числі доцільно виділити такі: неефективна структура територіальної економіки; незадовільний стан комунальної інфраструктури; відсутність протягом значного періоду часу безлічі територіальних громад (насамперед сільських) різного походження, а також негативні зміни у складі та структурі витрат; низький рівень суспільної обізнаності, фінансової грамотності та громадської активності більшості жителів населених пунктів (особливо у сільській місцевості), що послаблює принципи прозорості та підзвітності у використанні фінансових ресурсів територіальних громад органами місцевого самоврядування; відсутність стратегічного бачення діяльності багатьох органів місцевого самоврядування. .

Досягнення належного рівня фінансової складової економічної безпеки об'єднаних територіальних громад неможливе без визначення ключових структурних елементів цієї безпеки, які є найважливішими для кожної окремої громади. При цьому на основі визначення таких пріоритетів необхідно сформулювати стратегію фінансового забезпечення ОТГ, узгоджену з її бюджетними можливостями та плановими показниками щодо цілей сталого розвитку суспільства. При цьому практична реалізація будь-яких проектів соціально-економічного розвитку територіального суспільства має передбачати необхідність оцінки потенційних ризиків від таких проектів, а також вимагати погодження зі стратегією розвитку ОТГ саме в аспекті необхідності дотримання фінансового забезпечення в процесі реалізації проекту.

8. Узагальнення досвіду міжмуніципального співробітництва та створення об'єктів спільної власності територіальних громад дозволило дійти невтішного висновку про доцільність формування об'єднаних громад при реалізації проектів із забезпечення населення окремими видами. соціальні послуги, які потребують значного фінансування.

9. Світовий досвід організації та розвитку територіальних громад має інший характер. Вибір найбільш вдалих сегментів та механізмів територіальної організації, найбільш прийнятних для нашої держави, є завданням професійного та наукового визначення. У світовій практиці апробовано численні інструменти для залучення громадськості до процесу стратегічного планування: опитування мешканців з метою виявлення сучасних цінностей та довгострокового бачення міста; проведення семінарів та круглих столів для обговорення та вивчення відповідей за результатами опитування; розробка спеціального інтерактивного сайту для поширення інформації про хід стратегічного планування та постійний зворотний зв'язок із місцевими жителями; зв'язок із мером, депутатами міської ради у мережі Інтернет; загальні презентації стратегії та програм її реалізації.

9. Усвідомлюючи необхідність удосконалення державної регіональної політики в Україні, її реалізація на сучасному етапі має здійснюватися за такими напрямками: 1) формування ефективної системи державної влади у територіальних громадах; 2) сприяння підвищенню рівня матеріального, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення розвитку громад; 3) сприяння інтеграції регіональних інформаційно-освітніх просторів у єдиний всеукраїнський простір; 4) впровадження ефективних механізмів представлення інтересів спільнот на регіональному та національному рівнях.

Source

виконую завдання - YouTube

виконую завдання - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?v=dSuQinhcawc>

0.13%

dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44323/1/Оріхов...

17.82%

dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44323/1/Оріхов...

http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44323/1/%D0%9E%D1%80%D1%96%D1%85%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_original_04022022_074646.doc
x

Дипломна Розробка шляхів вдосконалення цінової політики ВАТ ...

0.13%

Дипломна Розробка шляхів вдосконалення цінової політики ВАТ ...

<http://bestref.at.ua/load/67-1-0-18906>

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ...

0.13%

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ
АСУ – автоматизована система управління, ЛМІ – людино – машинний інтерфейс, ОС – операційна система, ПК – персональний компютер, SCADA – Supervisory Control And Data Acquisition...

<https://prog.bobrodobro.ru/7365/>

Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками ...https://mof.g...

0.13%

Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками ...https://mof.gov.ua › storage › files › Методични...https://mof.gov.ua › storage › files › Методични...PDFМетодичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. Київ. 2022. МІНІСТЕРСТВО.22 pagesMissing: неякісне переданих спільнот; незапланований перерозподіл напрямками передаточних"

https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE_%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2_%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8_.pdf

державне управління економічною безпекою України

0.13%

державне управління економічною безпекою України

<https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/EB3.pdf>

меті у своїй діяльності максимізацію доходів, максимальну експлуатацію ...

0.13%

меті у своїй діяльності максимізацію доходів, максимальну експлуатацію природних, виробничих і трудових ресурсів.

<http://ven.chdtu.edu.ua/article/download/120070/114926/>

Засновник

Засновник

0.52%

<https://www.zieit.edu.ua/wp-content/uploads/Printed/tezy2022.pdf>

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має...

0.13%

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі.

<https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17/>

Про схвалення Висновків і пропозицій до проекту закону ...№ 9092 від 10

0.13%

Про схвалення Висновків і пропозицій до проекту закону ...№ 9092 від 10

<https://zakon.rada.gov.ua/go/3025-15>

Оценка конкурентоспособности одесском регионе в ...

1.43%

Оценка конкурентоспособности одесском регионе в ...

<https://elibrary.ru/item.asp?id=37318428>

щодо забезпечення права літніх людей

0.13%

щодо забезпечення права літніх людей

<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-06/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%20.pdf>

чітко не визначені. З піднесенням громадянської активності після Револю...

0.26%

чітко не визначені. З піднесенням громадянської активності після Революції Гідності питання правоздатності та дієздатності територіальних громад набуло особливої ...

http://re.gov.ua/re201904/re201904_053_BilykRR,FilipchukNV.pdf

ІНДИКАТОРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ...

0.13%

ІНДИКАТОРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ...

https://stud.com.ua/126498/ekonomika/indikatori_ekonomichnoyi_bezpeki_regionalnomu_rivni

Процес об'єднання територіальних громадПроцес приєднання до об'єдна...

0.13%

Процес об'єднання територіальних громадПроцес приєднання до об'єднаних територіальних громад

<https://politosvita.ba.org.ua/decentralization/modul-1/>

Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку ...

0.13%

Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку ...

<https://ips.ligazakon.net/document/NT1978>

Страница 2: Концепция государственной региональной ... - ДНАОП

0.13%

Страница 2: Концепция государственной региональной ... - ДНАОП

https://dnaop.com/html/45462_2.html

прямі державні інвестиції на реалізацію проектів, спрямованих на модерн...

0.13%

прямі державні інвестиції на реалізацію проектів, спрямованих на модернізацію інфраструктури населених пунктів [6].

<https://referat.bookap.info/work/2286569/Instrumenti-realizacii-derzhavnoi-politik-i/>

Територ_альн_ громади[https://niss.gov.ua › sites › default › fileshttps://...](https://niss.gov.ua/sites/default/fileshttps://...)

0.39%

Територ_альн_ громади[https://niss.gov.ua › sites › default › fileshttps://niss.gov.ua › sites › default › files](https://niss.gov.ua/sites/default/fileshttps://niss.gov.ua/sites/default/files)PDFNov 20, 2014 — 6) запровадження повсюдного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, передусім самими громадами. Через.25 pages

https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-06/ter_gromadu-0ba09.pdf

